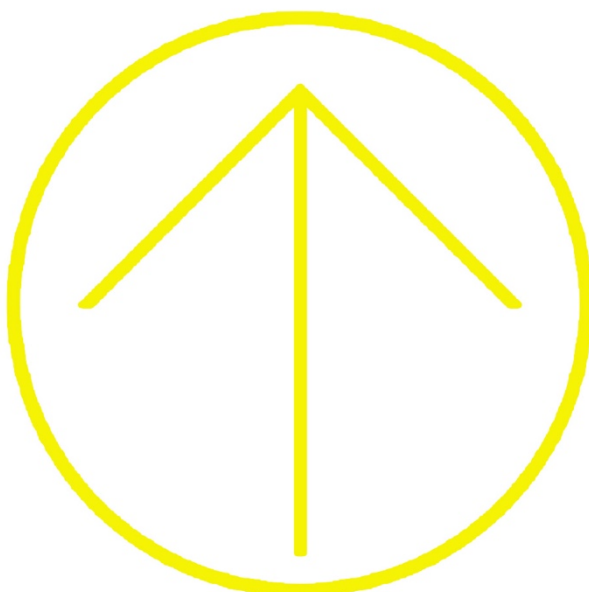

LILA

**Supporting GBV
survivors**

**PROTOCOL D'INTERVENCIÓ
PSICOSOCIAL PER A DONES
I NENES VÍCTIMES DE VIOLÈNCIA
DE GÈNERE I ELS SEUS
FILLS I FILLES**

Índex

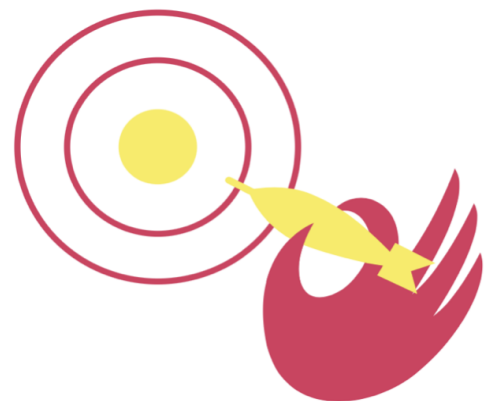
Capítol 1: Introducció	3
• Objectiu i abast	3
• Principis	6
• Consideracions Especials	10
Capítol 2: Procediments per a la provisió de suport psicològic i psicosocial	14
• Gestió de casos de VG: els sis passos	14
• Consideracions especials per a dones refugiades o migrants supervivents de VG	22
• Consideracions especials per a les supervivents del tràfic d'adolescents amb el mètode loverboy	23
Capítol 3: Procediments per a l'assistència jurídica	31
• Definició de violència contra les dones	31
• Violència de gènere i violència institucional	33
• Marc jurídic a Bèlgica	38
• Marc jurídic a Grècia	40
• Marc jurídic a Espanya i la Comunitat Autònoma de Catalunya	42
• Marc jurídic a Itàlia	44
Capítol 4: Procediments per a la inserció sociolaboral	50
• Recepció i elaboració de perfils	50
• Itinerari de inclusió laboral	50
• Orientació laboral	53
Capítol 5: Consideracions ètiques i de seguretat	56
Capítol 6: Models i plantilles	58
• Formulari d'auto-derivació	58
• Model per a l'elaboració del pla de seguretat	60
• Model per a l'avaluació del risc	61
• Model per a la derivació a una entitat externa	63
• Model per a formulari d'admissió	64
• Model per a clàusula de consentiment i confidencialitat amb finalitats d'admissió	67
• Model de consentiment informat per a la divulgació d'informació a tercers	69

Capítol 1

INTRODUCCIÓ

Objectiu i abast

La violència de gènere (VBG), en totes les seves formes, constitueix una greu violació de múltiples drets humans. És un fenomen social global derivat de la desigualtat de gènere i, tot i que dones i homes pateixen violència, anys d'investigació demostren que és més freqüent entre les dones¹. La violència de gènere es manifesta a través de diverses formes de control i abusos, com a mitjà per mantenir el poder tant en l'esfera pública com privada. Aquesta violència no distingeix edat, raça, classe, religió o regió geogràfica. Els agressors són de tot tipus i varien des de parelles íntimes, familiars, amics, companys de feina, desconeguts fins a representants institucionals com ara professors, professionals de la salut, policies i altres. La violència de gènere és una forma de discriminació que afecta profundament i perjudica la salut i la integritat de les dones i les nenes. Els efectes adversos per a la salut inclouen problemes mentals, físics, sexuals i reproductius, inclòs el risc d'infecció pel VIH. A més, a causa dels seus importants impactes socioeconòmics, constitueix una barrera important per a la igualtat social i la inclusió. La Convenció d'Istanbul reconeix la violència contra les dones com una violació dels drets humans i una forma de discriminació contra les dones.²

¹ European Commission, What is gender-based violence? https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/gender-based-violence/what-gender-based-violence_en

² Council of Europe, 2023. Istanbul Convention Action Against Violence Against Women and Domestic Violence. <https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/key-facts>

Sens dubte, **la pandèmia va agreujar la desigualtat** de gènere, sobretot si es té en compte que la majoria de les persones que treballen a primera línia són dones. També s'hi van donar desequilibris en l'àmbit privat, com ara l'augment de les responsabilitats de cura (infants i gent gran), incloses les tasques domèstiques a càrrec principalment de les dones.

Les desigualtats també van incloure una menor taxa d'ocupació en comparació amb els homes, amb la bretxa augmentant amb la pandèmia. En conseqüència, les dones s'han tornat menys independents econòmicament (augment de la pobresa), més vulnerables al contagi (per exemple, les treballadores de primera línia) i s'han trobat més limitades a causa de l'aïllament i les tasques domèstiques (pèrdua de la feina, augment de l'estrès).

L'evidència mostra que les mesures per controlar la pandèmia, com ara els confinaments, el distanciament social i la contenció, han augmentat la vulnerabilitat de les dones i la infància a la violència i han limitat el seu accés a serveis de resposta urgent³. Les trucades a les línies d'atenció telefònica han augmentat des de l'inici de la pandèmia, donant lloc a duplicar o quadruplicar els números anteriors⁴. La correlació entre l'aïllament a causa dels confinaments i l'augment de la quantitat d'ansietat, ira i depressió, va provocar una major probabilitat de violència a casa. A més, els menors van recórrer a Internet per connectar-se a causa de l'aïllament, cosa que els va fer més susceptibles a l'explotació en línia. Aquestes directrius criden l'atenció sobre aquests nivells creixents de violència domèstica, sexual i de gènere i les seves conseqüències a llarg termini sobre les dones i les nenes, per intensificar els esforços coordinats i oferir a les víctimes un suport adequat, d'acord amb la legislació i normativa vigents a la UE i millors estàndards.

Aquest manual va ser creat per a proveïdors de serveis socials i sanitaris i per a educadors de comunitats de tota la Unió Europea (UE), centrant-se en Bèlgica, Grècia, Itàlia i Espanya. També és per a qualsevol persona que treballi amb supervivents de VG, especialment aquells que donen suport a les poblacions migrants i refugiades.

³ EIGE (2020) The Covid-19 pandemic and intimate partner violence against women in the EU

⁴ LILA project (2002), ibidem

El projecte LILA i el marc legislatiu

Aquestes directrius s'han desenvolupat com a part del projecte LILA, finançat per la UE, llançat el 2022 per quatre organitzacions de suport a supervivents de Bèlgica, Grècia, Itàlia i Espanya. El projecte gira al voltant de les disposicions i principis de la Convenció d'Istanbul, el referent dels estàndards internacionals en la prevenció i la lluita contra la violència contra les dones. Mitjançant un enfocament centrat en la persona i multidisciplinari, estableix obligacions per a les parts per implementar mesures i serveis que facilitin la recuperació després de viure una situació de violència. Entre les disposicions de la Convenció, aquest protocol fa referència a l'obligació de proporcionar protecció i suport als infants testimonis, vetllant per l'interès superior de l'infant i que els drets dels de la infància es respectin en tot moment.

A més, i en línia amb l'Estratègia de la UE sobre els Drets de l'Infant, combatre la violència contra la infància i garantir la protecció mitjançant sistemes de protecció integrats i adequats és una de les principals preocupacions de la Comissió Europea (CE), i una de les seves 6 àrees d'actuació per als propers anys a la qual el projecte LILA pretén donar suport. Sovint, les infàncies i les adolescències estan directament exposats a diverses formes de VG, com a testimonis o víctimes, i s'ha de proporcionar un suport i una atenció eficaços atenent a les seves necessitats específiques. Alhora, això implica garantir el seu ple accés a una atenció sanitària adequada (física i mental), especialment a les persones que es troben en risc de pobresa o exclusió social.

Igualment, i com a mecanisme per reforçar la **Directiva 2012/29/UE** (Directiva sobre els drets de les víctimes), la CE ha presentat recentment la primera **Estratègia de la UE sobre els drets de les víctimes** (2020-2025), que reconeix l'especial vulnerabilitat de les víctimes de violència masclista.

Per a determinats grups de víctimes, com les víctimes del tràfic de persones i les criatures víctimes d'explotació sexual i pornografia infantil, la UE va adoptar marcs legals separats.⁵ Aquests es basen en la Directiva sobre els drets de les víctimes, però responen més directament a les necessitats especials d'aquestes poblacions.⁶

⁵ Respectivament, Directives 2011/36/EU and 2011/93/EU

⁶ Supervivent i la víctima són dos termes que s'utilitzaran amb freqüència durant aquest document per a referir-se a dones i nenes que han experimentat el trauma i la violència de gènere. Tot i que el terme supervivent posa èmfasi en l'apoderament, el terme víctima s'utilitza normalment en entorns legals, incloent-hi altres fonts europees i internacionals. Com a tal, aquests termes s'utilitzaran indistintament i segons el seu context.

El projecte LILA és un intent de garantir que les dones a les quals atenem, també les seves criatures, rebin els beneficis d'aquests instruments jurídics i polítics.

Principis

Els serveis de suport han d'atenir-se als principis del treball amb supervivents de violència de gènere per a evitar la **victimització secundària**, que es produeix quan les dones sofreixen més danys no com a conseqüència directa dels abusos, sinó a causa de la forma en què les institucions i altres professionals o individus les tracten.⁷ Si aquests no reconeixen i tracten a la víctima amb dignitat i respecte, al seu torn, això pot comportar més traumes i auto-inculpació. A més, pot provocar desconfiança del sistema⁸ i la recerca de la justícia⁹.

- L'enfocament **centrat en la supervivent** és aplicable a les organitzacions que treballen amb supervivents de la violència i posa les dones en primer lloc, amb les seves necessitats, desitjos i seguretat.¹⁰ En molts casos, es pot passar per alt a les dones a causa de negligència, o simplement oblidar-se'n quan les professionals duen a terme els seus procediments sense parar esment a les necessitats personals dels supervivents¹¹. Com a resultat d'aquesta manca d'atenció, la persona pot sentir-se revictimitzada, sola i deshumanitzada, definida només pel seu estatus de víctima.

⁷ European Crime Prevention Network (2016), Polítiques i pràctiques de prevenció de la victimització secundària, Comissió Europea, DG d'Interior

⁸ European Crime Prevention Network (2016), Prevenció de les polítiques i pràctiques de les víctimes secundàries, Comissió Europea, DG d'Afers interiors

⁹ Lamonaca et al., (2022), Good practice tool for police hearings with migrant, applicant of international protection, refugee (MAR), trafficked, and gender and LGBT+ victims of sexual violence, INHERE project <https://www.icrhhb.org/nl/projecten/inclusive-holistic-care-for-migrant-victims-of-sexual-violence-inhere>

¹⁰ Fons de Migració, Asil i Integració de la Unió Europea. Guia: Enfocament centrat en la víctima – consell xipriota per a les persones refugiades. Recuperat de <https://www.cyrefugeecouncil.org/wp-content/uploads/2021/08/guide-victim-centered-approach-official.pdf>

¹¹ UNFPA et al. Guidelines for the provision of remote psychosocial support violència de gènere Survivors. Retrieved from https://lac.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/unfpa_guiavbg_web.pdf

Un enfocament centrat en la supervivent pretén donar poder a les supervivents ajudant-les a recuperar el control, i permetent-los prendre les seves pròpies decisions. Un enfocament centrat en les supervivents garantirà l'accés de la persona als seus drets a: 1) seguretat; 2) confidencialitat; 3) dignitat i autodeterminació; i 4) no discriminació.¹²

- Un **enfocament en matèria de drets humans** reconeix que, com a víctimes de delictes, les persones supervivents de violència de gènere i els seus familiars tenen dret a prestacions vinculades als cinc amplis grups de necessitats de les víctimes: 1) reconeixement, 2) protecció, 3) suport, 4) justícia, 5) compensació i restauració¹³. La Directiva de drets de les víctimes¹⁴ de la UE estableix normes mínimes sobre els drets, el suport i la protecció de les víctimes de delictes i garanteix que les persones que hagin estat víctimes de delictes siguin reconegudes i tractades amb respecte. Aquests inclouen:
 - Dret a respectar i reconèixer
 - Dret a entendre i entendre
 - Dret a sentir
 - Dret a rebre informació
 - Dret al reemborsament de les despeses
 - Dret a la protecció
 - Dret a accedir als serveis de suport a les víctimes
 - Dret d'interacció amb professionals formats
 - Dret a la compensació
 - Dret d'interacció amb professionals formats
 - Dret a l'assistència transfronterera¹⁵
- A més, un **enfocament culturalment sensible** és crucial per oferir un suport personalitzat a les víctimes. Moltes víctimes ja se senten aïllades quan són abusades o explotades, més encara quan els proveïdors de serveis no es relacionen amb elles lingüísticament, ètnicament o culturalment¹⁶. Per tant,

¹² UNFPA et al. Guidelines for the provision of remote psychosocial support violència de gènere Survivors.

Retrieved from https://lac.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/unfpa_guiavbg_web.pdf

¹³ Victim Support Europe (2021), COMbating Gender Based Violence, Impact Assessment https://victim-support.eu/wp-content/files_mf/1648652409VSESubmissionEUGBVandDVinitiative.pdf

¹⁴ Directive 2012/29/EU

¹⁵ Victim Support Europe, Victims' rights <https://victim-support.eu/help-for-victims/victims-rights/>

¹⁶ AMIF Programme of the European Union & The European Unions Asylum, Migration and Integration Fund. Fanzines and coping with trauma. HEAL. Obtenido de https://healproject.eu/media/D3.1-Toolkit-for-psychological-support_EN-2-1-2.pdf

no només assegurar un servei de traducció és essencial per a la comunicació, sinó que també disposar de mediació cultural o directament comptar amb equips d'atenció culturalment conscients, jugarà un paper fonamental en què les supervivents se sentin més còmodes.

- **L'enfocament interseccional** té en compte la manera com les identitats de les persones es poden solapar i els grups sovint experimenten formes distintes de discriminació o barreres basades en una combinació de la seva edat, gènere, capacitat, orientació sexual, identitat de gènere, ètnia, credo, procedència rural, etc. Un enfocament interseccional busca oferir serveis centrats en la disponibilitat, accessibilitat i adaptació, tenint en compte les necessitats i experiències úniques de les supervivents, alhora que reconeix que les persones poden experimentar desigualtats i vulnerabilitats superposades. Per exemple, les dones racialitzades experimenten la discriminació d'una manera completament diferent que els homes racialitzats, o fins i tot de manera diferent a les dones no-racialitzades. Així mateix, l'evidència mostra que les persones amb discapacitat s'enfronten a desavantatges addicionals quan la seva discapacitat es creua amb altres aspectes, com ara l'edat, l'ètnia o el gènere.
- Un **enfocament sensible al trauma** rau en la idea que per les supervivents de la VG, com la majoria de les víctimes de delictes, les ferides psicològiques sovint perduren molt després que les ferides físiques s'hagin curat. Una persona traumatitzada sovint continua defensant-se d'una amenaça que pertany al passat i que continua afectant el seu pensament, el seu comportament i el seu benestar psicosocial. Incorporar un enfocament informat sobre el trauma a la prestació del servei significa reconèixer l'impacte físic, social i emocional del trauma, alhora que permet que la interacció amb la persona que rep suport i atenció es produeixi d'una manera segura i positiva. Aquest enfocament minimitza els riscos d'activació o re-traumatització. En aquest sentit, els sis principis de l'atenció informada sobre el trauma són: 1) seguretat, 2) fiabilitat, 3) suport entre iguals, 4) col·laboració, 5) empoderament, veu i elecció, i 6) qüestions culturals, històriques i de gènere. Aquests principis es poden utilitzar com a guia per comunicar-se eficaçment amb les supervivents, establir una relació de confiança i crear un espai segur perquè puguin prendre decisions informades.

- Un **enfocament amb perspectiva de gènere** reconeix que la violència de gènere, la violència en l'àmbit familiar i l'explotació sexual afecten de manera desproporcionada les dones i les nenes. Simultàniament, abasta la noció que el gènere és un espectre, més que una dimensió binària, i que moltes formes de violència, maltractament i explotació afecten gèneres diferents del femení. S'ha assenyalat que, fins a cert punt, "qualsevol comportament o expressió de gènere que no encaixi en el marc de les expectatives de la societat d'un rol assignat al seu gènere (percebut) pot ser potencialment motiu de violència".¹⁷ Això es tradueix en que moltes persones són víctimes de delictes exactament perquè no encaixen dins d'un enfocament binari del gènere. Per exemple, quan es tracta de VG, les persones del col·lectiu LGBTQ+ es veuen afectades de manera desproporcionada per moltes formes de delictes d'odi i altres tipus de comportament delictiu.¹⁸ Des de la perspectiva de la violència en l'àmbit familiar, els casos inclouen les famílies que reneguen dels seus fills o filles LGBTQ+ o que imposen "teràpies de conversió" abusives i nocives per intentar canviar la seva orientació sexual o identitat de gènere, així com també obligar els seus fills o filles a casar-se, independentment del seu gènere o edat.
- **Perspectiva dels drets dels infants:** La violència masclista afecta directament els fills i filles d'aquelles dones que la pateixen o l'han patit. Presenciar situacions de violència de gènere és reconegut per la Convenció d'Istanbul com un abús psicològic que té conseqüències dramàtiques en la salut psicofísica de les criatures, per no esmentar les conseqüències físiques derivades de la violència física directa del mateix abusador, o la violència vicària. La seguretat i el benestar dels nens i nenes i les supervivents adultes de la violència domèstica s'entenen com a inextricablement vinculats, i pel que fa als serveis de protecció i suport, s'ha de garantir el suport especialitzat a la infància en funció de les seves necessitats i la col·locació dels seus drets en el nucli. Els drets de la infància estan garantits en virtut dels principis: 1) no discriminació; 2) interès superior; 3) participació; 4) i dret a la vida, la supervivència i el desenvolupament.

¹⁷ Victim Support Europe (2021), Combating Gender Based Violence, Impact Assessment https://victim-support.eu/wp-content/files_mf/1648652409VSESubmissionEUGBVandDVinitiative.pdf

¹⁸ Council of Europe (2021) Combating rising hate against LGBTI people in Europe, <https://assembly.coe.int/LifeRay/EGA/Pdf/TextesProvisoires/2021/20210921-RisingHateLGBTI-EN.pdf>

Consideracions especials

Aquestes directrius també s'adrecen a les víctimes del tràfic sexual a través del modus operandi *loverboy*, una població especialment vulnerable que sovint passa per les esquerdes dels nostres sistemes, romanent invisible i sense identificar. Aquest fenomen, descrit en alguns països com a tàctiques de *loverboy*, proxeneta adolescent o proxeneta-nòvio, s'ha convertit, segons Europol, en el modus operandi més comú en el tràfic sexual de menors a tot Europa.¹⁹

Aquests traficants utilitzen l'enamorament per reclutar i explotar les seves víctimes. Estableixen una relació romàntica amb noies i dones joves que ràpidament es converteix en una relació emocional i psicològicament abusiva. El procés de captació normalment inclou quatre fases: exploració, preparació, vinculació i explotació.

La fase d'exploració és el procés de reclutament per al tràfic sexual que comença amb els primers contactes i vincles amb la víctima. Els traficants saben com reconèixer els signes de vulnerabilitat de les noies joves i com utilitzar-los per establir una connexió, manipular i explotar la noia. Les víctimes es troben sovint a les xarxes socials i llocs de cites, o simplement al carrer, a clubs, centres comercials i escoles. Els traficants sovint busquen noies amb baixa autoestima, aïllades d'amics i familiars, amb antecedents d'abús sexual, fugides, sense llar o acollides, provinents d'una llar disfuncional o trencada, o que tenen conflictes amb les seves famílies o tutors/es. Un cop el traficant ha identificat les vulnerabilitats de la noia, intenta omplir el paper que li falta a la seva vida, com ara la figura del pare, el nuvi o de persona cuidadora. Si la noia se sent abandonada per la seva família, ell li

¹⁹Europol, xarxes criminals involucrades en el tràfic i l'explotació de menors víctimes a la Unió Europea, 2018. Segons l'informe "L'anomenat mètode de l'amant implica el reclutament d'una víctima mitjançant l'establiment d'una relació romàntica falsa entre un dels membres de la xarxa criminal i una possible víctima del tràfic. Una vegada que la víctima s'ha enamorat, l'engany o la implicació de la víctima en l'activitat criminal és molt més fàcil." P.7.

demostrarà que està al seu costat. Si els seus pares no li compren un mòbil nou, ell li comprarà el més car del mercat. Si els seus companys o companyes la descuiden, ell oferirà una escolta. Quan ella no té diners per sortir, ell la "mimarà" amb un sopar en un restaurant de luxe²⁰.

En la fase de preparació, també coneguda com la fase de "lluna de mel", la víctima comença a confiar i a acostar-se al traficant, mentre aquest continua vinculant-se amb ella simulant amor i afecte. Per guanyar-se el seu afecte, el traficant normalment l'omple d'atenció, amor fingit, regals cars i favors de tota mena. Acostumen a mostrar la seva riquesa (aparent) i un estil de vida "glamurós" amb cotxes de luxe, smartphones cars²¹ i roba, sovint amb articles de luxe cars com ara joies, perfums o roba de disseny que algunes d'aquestes víctimes no havien experimentat mai abans. El delinqüent crea un vincle amb la noia que evoluciona gradualment fins a una dependència completa mitjançant la manipulació emocional, l'abús de substàncies, i fins i tot la violència psicològica i física. L'exploració i la captació solen passar en un mes, però avui dia aquestes fases només poden durar uns quants dies en un entorn digital.²²

En la fase de vinculació, el delinqüent introdueix gradualment la víctima a l'explotació sexual o altres formes de delicte. Es poden utilitzar diferents tàctiques, però solen implicar un engany acurat, xantatge emocional i intimidació. Per exemple, els autors poden invocar problemes de diners, deutes o la necessitat de sacrificar-se per complir els somnis i els plans de la parella²³, utilitzar la manipulació, per exemple fent-la sentir culpable, per augmentar la pressió per guanyar diners.

En la fase d'explotació, també dita "procés de manteniment", la víctima és explotada en la prostitució i el proxeneta adolescent exerceix un control total sobre la seva vida. Pot demanar-li que mantingui relacions sexuals amb una amiga a canvi de diners, o que trafiqui o faci contraban de drogues com a mostra d'amor, o per a retornar-li un dels cars regals que li van fer. La línia es dibuixa cada vegada més lluny, fent molt difícil que la noia pugui tornar enrere.

Aquest procés crea un fort vincle entre el delinqüent i la víctima, comunament conegut com a vincle traumàtic, i sovint comparat amb el síndrome d'Estocolm

²⁰ Child Focus (2015), Study on victims of teenage pimps in Flanders, <https://www.jeugdhulp.be/themas/tienerpooiers>

²¹ Child Focus (2015), Study on victims of teenage pimps in Flanders, <https://www.jeugdhulp.be/themas/tienerpooiers>

²² Demarée, C., Verhofstadt C. (2020), ibidem

²³ Samilia Foundation (2020), Dossier pédagogique Exploitation sexuelle, Samilia.

(Raghavan, 2015). Les víctimes de proxenetes adolescents presenten un perfil psicològic complex, ja que són especialment vulnerables a símptomes debilitants i persistents com ansietat, depressió, abús de substàncies i trastorns alimentaris. A més del trastorn per estrès posttraumàtic (TEPT), poden sofrir un trastorn d'estrès posttraumàtic complex (TEPT-C), que pot provocar falta de control sobre les emocions, atacs sobtats d'ira, malsons, dificultat per a concentrar-se, dissociació, comportaments autodestructius, major assumpció de riscos i aïllament social.

L'experiència del tràfic i els repetits abusos que sofreixen les víctimes poden modelar profundament el seu sentit de si mateixes i dels altres, la qual cosa es tradueix en una desconfiança generalitzada cap als altres i interromp la seva capacitat per a mantenir relacions interpersonals sanes. Les supervivents sovint mostren respostes desafidores i inapropiades i tenen problemes de judici. Viuen en una constant "estat de crisi". El vincle traumàtic els porta a adoptar la visió del món del maltractador i a responsabilitzar-se del maltractament, al mateix temps que eviten buscar ajuda per desconfiança cap als altres, d'aquí la seva desconfiança cap al sistema de justícia penal i la seva por de revelar-lo. En la majoria dels casos, les supervivents rebutgen "l'etiqueta de víctima"²⁴.

Els nens també poden caure víctimes d'aquesta forma d'explotació, acabant en la indústria del sexe majoritàriament orientada a homes homosexuals.

Per a les professionals de serveis que entren en contacte amb una víctima de loverboys, és difícil anticipar o entendre les seves reaccions i comportaments, si no estan familiaritzats amb els protocols d'intervenció basats en el trauma. El que sovint veuen són noies agressives, sonores, rebels i desafiants, que acaben sent titllades de "noies rebels". Les víctimes solen enfrontar-se amb els i les professionals dels serveis i estan decidides a protegir el seu traficant, fins i tot si fer-ho les perjudica. Aquestes dinàmiques permeten constatar l'existència del que en criminologia es coneix com a concepte de "víctima ideal", segons la qual, algunes víctimes poden semblar més mereixedores de "l'etiqueta de víctima" que altres²⁵. Com que les víctimes de proxenetes adolescents no es corresponen amb el constructe social de la víctima model, corren el risc de no obtenir la condició de víctima. A més, són propenses a ser titllades de delinqüents i a ser investigades pels delictes que hagin comès com a conseqüència, o en el curs, de l'explotació²⁶.

²⁴ Simons, E.J.. Noteboom, F. (2019), Aangifte doe je niet, CKM Fier!

²⁵ Christie, N., 1986. The Ideal Victim. In: E. Fattah, ed., From crime policy to victim policy: reorienting the justice system, 1st ed. Macmillan, pp.17-30.

²⁶ Muraszkiewicz, Julia. (2019). Protección de las víctimas de la trata de seres humanos frente a la responsabilidad: El enfoque europeo. 10.1007/978-3-030-02659-2.

Els antecedents de trauma de les víctimes, la seva experiència negativa prèvia amb els serveis d'atenció i les estratègies d'afrontament que han desenvolupat com a resposta, poden traduir-se en allò que les forces de l'ordre, jutges/ses i els i les professionals de referència veuen com a comportaments recalcitrants, negatius o agressius. Aquestes noies i dones joves poden ser titllades de "conflictives", encara que en realitat la seva agressió és sovint un mecanisme de defensa contra els abusos passats. La formació en l'atenció informada sobre trauma pot ajudar els i les professionals a aprendre a veure aquests comportaments com a manifestacions del vincle traumàtic, l'abús i la victimització múltiple que aquestes dones joves haurien experimentat.²⁷

Un obstacle important en la protecció de les víctimes menors de proxenetes adolescents és el fet que a la majoria dels Estats membres europeus no compleixen els criteris necessaris per obtenir la condició de víctimes de tràfic. En conseqüència, també perden el dret a accedir al període de reflexió de 45 dies i accedir als conseqüents drets del programa de protecció, inclosa, en primer lloc, la prestació d'assistència jurídica. En alguns casos, les noies s'identifiquen com a víctimes de violència en l'àmbit domèstic, cosa que dificulta el seu accés a serveis d'assistència especialitzats per a persones que han estat víctimes de tràfic d'éssers humans, com ara el període de reflexió, un acolliment adequat, assistència, atenció i suport d'acord amb les disposicions de la legislació de la UE²⁸.

²⁷ Epstein, R., Edelman, P., (2013) A Multidisciplinary Approach to the Domestic Sex Trafficking of Girls, Georgetown University

²⁸ Directive 2011/36/UE sobre la prevenció y la lucha contra la trata de seres humanos y la protección de sus víctimas se propone reforzar tanto la prevención como la protección de las víctimas, y establece normas mínimas relativas a la definición de las infracciones penales y las sanciones en el ámbito de la trata de seres humanos.

Capítol 2

PROCEDIMENTS PER A LA PROVISIÓ DE SUPORT PSICOLÒGIC I PSICOSOCIAL

Objectiu

Aquesta secció ofereix recomanacions sobre els procediments que haurien de seguir els i les professionals que treballen als serveis de violència masclista per oferir un suport psicològic i psicosocial de qualitat integral i d'acord amb els principis de protecció a les supervivents de violència de gènere.

Gestió de casos de VG: els sis passos

La gestió de casos de VG es pot dividir en sis passos:

1. Derivació / auto-derivació

Un cas de VG pot començar amb la derivació feta per persones o entitats a les quals s'acosta la víctima. La derivació s'ha de fer per escrit i, si s'envia electrònicament, s'ha de xifrar, i conté el consentiment informat de la supervivent per al tractament, la compartició i la recepció de dades. El formulari de derivació ha de contenir només la informació necessària sobre la naturalesa de l'abús, el tipus de suport sol·licitat per la supervivent i informació personal com ara l'edat, la nacionalitat, l'estat familiar, l'idioma de comunicació preferit, l'allotjament, les dades de contacte i els serveis rebuts.

L'altre punt d'entrada possible al sistema de suport és l'auto-derivació. L'auto-derivació es pot fer en persona, per telèfon o en línia. En aquesta fase, la persona que fa la primera acollida ha de tranquil·litzar la persona tot indicant-li que la informació compartida és estrictament confidencial. S'evitarà entrar en detalls sobre l'abús i, en canvi, només es recopilarà la informació bàsica necessària per avaluar si es tracta d'una situació d'emergència.

2. Confidencialitat

Després de rebre la (auto)derivació, es concerta una cita amb la dona per començar el procés d'avaluació. En aquest moment, la professional referent ha de determinar si la supervivent està disposada a acceptar el suport ofert. El consentiment informat de la supervivent té com a objectiu protegir els seus drets i assegurar-se que és plenament conscient de les limitacions, riscos i beneficis de l'assistència. El consentiment informat també és important per construir una relació de confiança, donar suport a l'autodeterminació de la dona i ajudar-la a restaurar la seva sensació de control. El procés per obtenir el consentiment informat és:

1. Explicar què implica el programa de suport.
2. Explicar la confidencialitat i les seves limitacions. La confidencialitat significa que el servei no comparteix informació sobre el cas d'una supervivent sense el seu permís. En tot moment, el servei comunicarà qui està implicat en un cas i per què, obtenint el permís de la supervivent sobre quina informació es pot compartir i amb qui, tot protegint sempre la seva identitat. No obstant això, pot haver-hi obligacions legals o d'un altre tipus que anul·len el dret de la persona a la confidencialitat. La "confidencialitat limitada" s'aplica en les circumstàncies següents:
 - Hi ha preocupacions sobre la seguretat física immediata de les supervivents o dels co-supervivents, com ara la seguretat física dels fills o filles o en els casos en què hi ha la preocupació que la dona pugui fer-se mal a si mateixa o que pugui causar danys a altres.
 - Hi ha lleis obligatòries d'informació que obliguen els serveis a informar a la policia o a altres autoritats governamentals. Les supervivents han de ser conscients d'aquests requisits legals com a part del procés de consentiment informat.
 - Hi ha polítiques obligatòries de denúncia dels casos d'explotació i abús sexual que involucren els proveïdors de serveis. En aquests casos, s'ha de comunicar a la supervivent, quina informació del cas, quina informació es compartiria i quins resultats es pot esperar.
3. Explicar com es recopilarà, s'utilitzarà i s'emmagatzemarà la informació de la dona. Si el servei registra les dades de les dones per escrit o electrònicament, hauria d'explicar quina informació s'emmagatzema i per què.

4. Explicar els drets de la supervivent durant tot el procés d'atenció, és a dir, drets diferents del de confidencialitat. Tota supervivent té dret a:

- Sol·licitar que la seva història, o qualsevol part de la seva història, no sigui documentada
- Negar-se a respondre qualsevol pregunta o aturar-se en qualsevol moment
- Fer preguntes en qualsevol moment
- Sol·licitar ser atesa per un/a professional diferent
- Rebutjar qualsevol derivació proposada per la professional referent, com les de caire mèdic o legal
- Sol·licitar veure el seu expedient o altres dades recollides sobre ella, i demanar que es faci qualsevol canvi

Al final de cada sessió, el o la professional referent hauria de:

- Preguntar a la supervivent si té alguna pregunta o necessita més aclariments
- Preguntar a la supervivent si vol continuar rebent suport.

Les converses amb la supervivent sobre el consentiment informat s'han de mantenir durant tota la gestió del cas. No hi ha cap procés ni formulari de consentiment que serveixi com a permís global de la supervivent per a serveis, referències o intercanvi d'informació. La referent del cas ha d'obtenir el consentiment informat: 1) abans de començar l'avaluació, 2) abans de fer derivacions de casos i per a cada nova derivació, i 3) abans de prendre qualsevol altra acció en nom de la dona.

3. Recepció i acollida

Per tal que un cas de violència de gènere sigui revelat, es prefereixen les sessions individuals. Les sessions tindran lloc en un espai segur i privat, amb la finalitat de protegir la seguretat psicològica i física dels supervivents, i la privacitat.

Proporcionar una atenció de qualitat es basa en realitzar una bona avaluació i establir una relació de confiança amb la supervivent. L'avaluació es defineix com l'acte de recollir informació sobre una supervivent i utilitzar-la juntament amb ella per prendre decisions sobre el seu procés de recuperació. Aquest pas implica una escolta activa per esbrinar què ha passat, quina és la situació actual, alhora que

es proporciona informació i suport a la dona per identificar els seus problemes i necessitats.

Demandar a la supervivent que parli del que va passar pot semblar difícil i aterridor. La professional pot començar per fer preguntes obertes que la convidin a parlar d'ella mateixa, per exemple: "T'agradaria dir-me què t'ha portat aquí avui?", "Per on t'agradaria començar?", "Què voldries explicar-me de la teva experiència?"

Altres maneres en què el o la professional pot fer que la supervivent se senti més còmoda durant la conversa són:

- Escoltant atentament la història sense interrompre.
- Vigilant el llenguatge corporal de la supervivent de prop per qualsevol signe de malestar, com ara plorar, mirar fixament al buit, murmurar, donar respostes d'una sola paraula, girar-se o canviar el tema.
- Consultant activament amb la dona durant tota la sessió si està d'acord amb continuar la conversa o si necessita fer un descans. El o la professional deixarà clar que les supervivents són lliures de no respondre a preguntes amb les quals no se senten còmodes.
- Si la dona expressa verbalment o no verbalment que no està còmoda responent preguntes o compartint informació, la professional respectarà els seus desitjos i s'aturarà. Forçar a una supervivent a explicar la seva història és perjudicial i s'ha d'evitar en qualsevol circumstància.
- El o la professional pot prendre notes si cal, i només si la supervivent hi està d'acord. No obstant això, durant aquest procés, s'ha de prestar tota l'atenció a la supervivent, i no a la llibreta o l'ordinador.
- A mesura que la supervivent explica la seva història, la professional pot animar-la i empatitzar amb ella mitjançant la comunicació verbal i no verbal. Fer ús de frases encoratjadores com ara "continua", "segueix" o "estic escoltant" pot ser útil.
- Un cop la supervivent hagi explicat la seva experiència, la professional respondrà a això mostrant validació, reforç i confiança.
- La professional només ha de fer preguntes clarificadores després d'haver deixat parlar la supervivent i d'haver respost a la seva experiència. S'han d'evitar preguntes innecessàries; només s'han de fer preguntes que proporcionin la informació necessària per ajudar les supervivents.

4. Avaluació de riscos

En alguns casos, les supervivents poden enfrontar-se a majors riscos que cal gestionar tant per la seva seguretat com pel seu benestar psicològic. La professional del cas hauria de fer preguntes sobre qüestions com:

- En cas que la dona visqui amb l'agressor, si se sent segura per mantenir un contacte telefònic amb la professional. Per exemple, pot ser adequat fer preguntes com ara *"Disposes d'un espai per aïllar-te per poder parlar de manera confidencial?"* *"El telèfon que fas servir és teu?"* *"Tens accés a Internet?"* *"Quin és el millor moment per trucar o comunicar-te amb nosaltres, i de quines maneres?"*.
- Preguntar sobre la proximitat de l'agressor. Per exemple, preguntant *"Saps on és el teu [marit, parella, pare, cap, etc.] ara mateix?"* *"Tens motius per creure que coneix la teva ubicació o que et podria rastrejar?"*
- Si hi ha hagut un augment de la gravetat o freqüència de la violència física durant els darrers dies o setmanes.
- Si la dona ha intentat tallar la relació amb l'agressor durant els últims dies o setmanes.
- Si la dona està subjecta a una amenaça a la seva vida. Per exemple, la professional podria preguntar *"[l'agressor] és propietari d'una pistola o d'una altra arma?"* *"Alguna vegada ha utilitzat una arma contra tu o t'ha amenaçat?"* *"Ha amenaçat amb fer-te dany físic?"* *"Creus que és capaç d'atemptar contra la teva vida?"*
- amenaces de dany contra els fills o filles de la supervivent.
- Si la dona es veu obligada a mantenir relacions sexuals sense el seu consentiment.
- Si ha viscut abús durant l'embaràs.
- Si hi ha hagut intents de controlar les eleccions personals i les activitats diàries. Per exemple, *"Et diu de qui pots ser amiga, quan pots veure la teva*

família, quants diners pots utilitzar o quan pots agafar el cotxe?" "És violent i constantment gelós amb tu?"

- Assetjament per part de l'agressor.
- Indagar sobre la situació personal de l'agressor, per exemple, si està desocupat, utilitza drogues o alcohol, ha estat diagnosticat amb condicions de salut mental, etc.
- Si la supervivent té pensaments suïcides.
- Si la supervivent té una xarxa de suport, com ara familiars, amics, veïns, etc.

Les preguntes que es plantegen són del tipus "Sí o No", de manera que com més gran sigui el nombre de Sí, més gran és el perill al qual s'enfronta la supervivent i més immediata hauria de ser la intervenció.

5. Pla de seguretat

Depenent del cas i del grau de risc al qual s'enfronta la supervivent, la professional hauria d'elaborar un pla de seguretat en estreta col·laboració amb ella, per estar el més preparada possible per fugir del perill en cas de qualsevol amenaça immediata. Desenvolupar un pla de seguretat amb la supervivent és una manera d'ajudar-la a identificar les seves pròpies estratègies de mitigació i prevenció.

La professional i la supervivent haurien de discutir qüestions com ara:

1. Factors de risc en cas de violència íntima per part de la parella o el marit:

- Possibilitat d'utilitzar un altre telèfon, en cas que la supervivent no en tingui cap, o el seu telèfon estigui controlat.
- Possibilitat de tenir una persona de confiança de l'entorn que pugui demanar ajuda en comptes de la supervivent. Ús de codis secrets.
- Accés a Internet sense la supervisió de l'agressor.
- Possibilitat de demanar ajuda per telèfon sense la supervisió de l'agressor.

2. Les estratègies de seguretat inclouen accions que la supervivent pot prendre per augmentar la seva seguretat:

- Si l'agressor revisa el seu mòbil, la supervivent hauria d'esborrar tots els registres de trucades i missatges.
- Utilitzar el moment en què l'agressor està ocupat, adormit o absent per trucar o enviar un missatge per parlar lliurement o demanar ajuda.
- La supervivent ha d'indicar en el seu missatge l'hora que pot parlar amb seguretat.

3. Llocs segurs per anar:

- La supervivent hauria de buscar refugi a casa d'una persona de confiança de l'entorn familiar, una amistat o algun veí o veïna.
- Les supervivents han d'anotar el nom de les persones en qui confien o de les organitzacions amb les quals poden contactar per obtenir ajuda.
- Si no saben on acudir per demanar ajuda en cas d'urgència, la professional ha de proporcionar informació i indicacions senzilles
- La supervivent ha de tenir a punt una bossa o motxilla en cas que decideixi marxar. Aquesta ha d'incloure documents d'identificació, números de compte bancari i dispositius per introduir el seu compte bancari, documents legals, articles de valor, articles de primera necessitat, etc. Cal recordar a les supervivents que aquest paquet de seguretat ha d'estar ben amagat de l'agressor per no augmentar cap risc de dany.

6. Pla de treball individual

Un pla de treball individual es basa en les necessitats, desitjos, interessos i objectius expressats per les supervivents. El crea la supervivent amb l'ajuda de la professional. Forma part del procés d'apoderament que comporta el suport psicosocial, és dinàmic i flexible, ja que pot canviar amb el temps.

El pla de treball individual es basa en el procés d'admissió i avaluació. Per començar, la professional pot resumir les que entén que són les necessitats principals de la supervivent. Cal preguntar a la supervivent si està d'acord i se sent còmoda amb el resum, i si hi ha alguna cosa que li agradaria afegir, eliminar o canviar. A continuació, la professional oferirà informació sobre els serveis

disponibles i què es pot esperar d'ells, és a dir, els beneficis i els riscos d'una derivació. La professional ha de comunicar sempre clarament a la supervivent que té dret a denegar o rebutjar l'assistència, en el seu conjunt o també en el cas d'alguns serveis.

Quan la supervivent té l'opció d'iniciar un procediment legal, se li ha de donar la informació necessària per prendre una decisió informada. El paper de la professional no és la d'animar la dona a presentar denúncies, sinó més aviat informar-la dels seus drets i proporcionar-li informació precisa sobre què pot esperar si denuncia a les forces de l'ordre i què passarà si el cas va als tribunals.

Aleshores, la professional pot planificar amb la supervivent com satisfer les necessitats, establir objectius personals i prendre decisions sobre els passos següents. En aquest moment, s'ha de preguntar a la supervivent si té algun dubte i si desitja que la derivi a algun dels serveis proposats. Si és així, la professional ha d'identificar qui serà el responsable de facilitar la intervenció, i discutir amb la supervivent les necessitats que pugui tenir, com ara ser acompanyada a tots o a alguns dels serveis.

Una part important del procés de recuperació de la supervivent és identificar objectius realistes i a curt termini que pugui assolir. Els objectius s'han de fixar d'acord amb l'avaluació realitzada, en particular l'avaluació psicosocial, on es posen de relleu les emocions i els sentiments i de la supervivent, així com les seves fonts de suport i força. En la mesura del possible, la professional ha de permetre que la supervivent identifiqui aquests objectius per si mateixa. Tant la supervivent com la professional també han de discutir les opcions per a una visita de seguiment i ser molt específiques sobre on i quan tindrà lloc. Si cal, la professional ha d'explorar amb la supervivent com serà el seguiment més segur per a ella.

Quan una supervivent perd tres cites consecutives (en persona o a distància) sense donar una explicació vàlida (per exemple, malaltia) i no respon a trucades telefòniques/missatges de text repetides, es pot considerar un abandonament. Si es produeix aquest escenari, es considera que la supervivent no està interessada a rebre més ajuda fins que torni i la sol·liciti de nou.

Consideracions especials per a dones refugiades o migrants supervivents de VG

Les dones i nenes refugiades/migrants pateixen més riscos de diferents formes de VG, ja sigui al país d'origen o país de destí, mentre es traslladen a destinacions més segures i/o quan són deportades. La intersecció i nombroses formes de discriminació que viuen les dones i les nenes augmenten la seva vulnerabilitat a la VG. A més, les estructures de desigualtats de gènere i la inaccessibilitat o inexistència de vies migratòries segures i regulars augmenten els riscos de VG. La violència masclista perpetuada sobre les dones migrants es produeix durant totes les fases de la migració. Aquesta violència pot ser infligida per diverses persones, incloses altres persones migrants, traficants d'éssers humans, contrabandistes, parelles, així com representants d'autoritats com la policia, els guàrdies, etc.

La pandèmia de la Covid-19 ha augmentat els danys i els riscos que pateixen les dones i les nenes migrants a causa de les limitacions de viatge i el tancament de fronteres. Aquestes restriccions han obligat les dones i les nenes migrants a prendre camins més perillosos, de vegades fins i tot recorrent als contrabandistes, intensificant així el seu risc de patir danys²⁹.

La professional ha d'estar acompanyada d'un intèrpret certificat durant les sessions amb supervivents que utilitzen un idioma diferent al seu. S'han de seguir alguns principis bàsics:

- Les intèrprets han d'estar formades en perspectiva de gènere i especialment en l'atenció a violència de gènere.
- El paper dels i les intèrprets ha de quedar clar durant el procés.
- Les intèrprets han de traduir paraula per paraula el que diu la supervivent sense expressar opinions personals.
- Les supervivents tenen l'opció d'escollir el gènere de l'intèrpret.
- Els interessos de les intèrprets no han de entrar en conflicte amb els de la supervivent (per exemple, per motiu de ser de diferent ètnia, per religió diferent, o per prejudicis personals).
- Les intèrprets estan subjectes a la confidencialitat i en cap cas han de compartir cap informació obtinguda mentre ofereixen serveis de traducció.

²⁹ REF: UNWOMEN, 2021. "De l'evidència a l'acció: Abordar la violència de gènere contra les dones i nenes migrants" disponible a <https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2021/10/policy-brief-from-evidence-to-action-tackling-gbv-against-migrant-women-and-girls>).

Consideracions especials per a les supervivents del tràfic d'adolescents amb el mètode loverboy

Les víctimes del tràfic amb mètode loverboy són un grup de joves en situació vulnerabilitat que necessiten una protecció especial, ja que l'abús deixa enrere un trauma important. L'assessorament es pot oferir en un entorn residencial per a persones que viuen en institucions juvenils o de manera ambulatoria per a aquelles que viuen en un altre lloc.

A través de l'assessorament, les supervivents reben acompanyament en el tractament del trauma i en l'elaboració d'un pla realista per al seu futur, ja sigui al país en el que estan residint o al seu país d'origen. Per aconseguir una reinserció social amb èxit, cal abordar múltiples aspectes com la salut física i mental, l'educació, la família, la xarxa social, etc.

Derivació

Un cas de tràfic amb el mètode loverboy es pot identificar per part de:

- Les mateixes víctimes, tot i que això rarament passa
- Els cossos de seguretat
- Persones properes a la víctima, com ara familiars, persones que en tenen càrrec com tutors o tutores, centres de suport a l'alumnat, psicòlogues o psicòlegs, professorat, etc.

Cada notificació d'una víctima potencial, incloses les anònimes o les que no han sol·licitat suport, és gestionada per una professional i registrada en una base de dades central interna. La presumpta víctima entra en llista d'espera. De mitjana, l'espera és d'entre 1 i 3 mesos.

La professional de referència es posarà en contacte amb la persona que notifica un cas sospitós de tràfic per aclarir la naturalesa de la sol·licitud, és a dir, si la persona necessita allotjament, assistència, suport econòmic, etc. Li preguntarà què s'espera de l'organització de suport a la víctima i aclarirà què es pot oferir.

El contacte inicial

Quan la víctima potencial arriba al capdamunt de la llista d'espera, es contacta amb la persona que ha fet la notificació per programar una cita. Abans del primer contacte amb la noia, la persona notificadora ha d'explicar-li que s'ha concertat una reunió amb l'organització de suport a la víctima. El contacte només es pot

iniciar amb el seu consentiment. Si ella es nega a reunir-se amb el o la professional després de tres intents consecutius, se situarà al final de la llista d'espera.

Durant el contacte inicial amb la possible víctima, les persones encarregades de l'assessorament psicosocial es presenten, expliquen la seva funció i els serveis que ofereix l'organització. Parlen amb les víctimes d'una manera adequada a l'edat i sensible al trauma, utilitzant expressions com ara:

- *Soc... i treballo per [organització]. Aquesta és una organització que ajuda a les persones que ho necessiten: per tant, no som la policia, el jutjat, serveis socials o els psicòlegs. He vingut a escoltar-te i a veure si hi ha qualsevol cosa que puc fer per tu".*
- *"XXX és una organització que ajuda a les persones, especialment a les persones que han de fer coses que no volen fer o que no se senten còmodes fent".*
- *"Parlem amb noies i nois que tenen problemes i mirem si podem ajudar-los amb les seves necessitats/desigs/expectatives".*
- *"No represento ni a la policia, ni al jutjat, ni a les institucions juvenils, ni soc psicòleg/psicòloga, tot i que treballo amb aquests professionals".*

Període d'avaluació

Durant tot el període d'avaluació, la professional es reuneix setmanalment amb la noia. Tot el període d'avaluació dura entre 7 i 11 converses, de 2 a 3 mesos. Les reunions tenen lloc on resideixen elles. Per garantir la privadesa, la seguretat i un entorn relaxat, les reunions també poden tenir lloc en una cafeteria, en un parc

públic, a l'escola o a casa de la víctima, assegurant sempre que no hi hagi distraccions o interferències, etc..³⁰

L'assessorament ajuda les noies en diferents dominis vitals. Les menors afectades sovint abandonen l'escola perquè fugen a viure amb els seus traficants, contraue deutes per comprar béns i serveis, o pagar per préstecs agafats en benefici del traficants, o poden no tenir xarxa social, ni un lloc on romandre.

Com reconèixer una víctima?

La professional prestarà atenció a determinades pistes per determinar si la persona és víctima de tràfic de persones.

Sovint és difícil identificar una persona afectada per un proxeneta adolescent. Per a protegir-se a ella mateixa o als seus traficants, viuen dobles vides i amaguen les seves emocions i experiències. Els canvis de comportament de les joves que viuen en institucions o que tenen famílies absents o famílies d'acollida –i, per tant, estan en major risc– són especialment difícils d'identificar. Els comportaments característics de l'explotació sovint es passen per alt i es confonen amb els propis de l'adolescència o l'experimentació³¹.

Si bé no hi ha un perfil únic d'una víctima, es poden observar alguns patrons comuns en relació a diferents indicadors:

³⁰ Recentment, Payoke ha posat en marxa una unitat mòbil de divulgació, una furgoneta que serveix de lloc segur i agradable de trobada entre professionals i beneficiàries.

³¹ Child Focus (2016) Víctimas de proxenetas adolescentes en Flandes

Indicadors físics:

- Dolor abdominal
- Problemes vaginals i anals
- Presència d'ITS, VIH
- Dolor a la part superior de les cames
- Embaràs
- Avortament
- Contusions i signes d'abús (cobertes per la roba)
- Signes d'automutilació
- Cansament extrem
- Addiccions i abús de substàncies
- Palpitacions
- Alimentació desordenada
- Queixes psicossomàtiques
- Problemes per dormir

Indicadors en relació a la sexualitat:

- Contacte sexual no adequat a l'edat
- Interès obsessiu pel sexe
- Evita el contacte físic
- Té molts coneixements sobre sexualitat
- Evita el tema de la prostitució o el normalitza
- Extremadament obert/a o proper/a sobre la sexualitat
- Posseeix joguines sexuals o roba sexual
- Té un comportament sexualment ostentós
- Utilitza el sexe per exercir control o intercanvi
- Utilitza un llenguatge tosc

Indicadors de comportament:

- Canvi en l'aspecte, la roba, el maquillatge
- De sobte té molts diners i posseeix articles cars
- Està cansat/da i fatigat/da (possible signe d'estar actiu a la nit)
- Cura personal reduïda (possible signe de depressió)
- Dissociació (canvi no intencionat i no voluntari de la consciència en relació amb la pròpia identitat)
- Abandonament escolar o absentisme (especialment després del cap de setmana)
- Disminució del rendiment escolar
- Mostra obstinació i intransigència
- Incapacitat de gestionar o canviar una situació
- No parlarà de les seves relacions
- Tendència a mentir
- Surt molt de festa
- Comportament fugitiu
- Comportament ansiós i por (sense raons aparents)
- Esmenta secrets que no poden dir a ningú
- Cap senyal també pot ser senyal

Indicadors psicològics:

- Baixa autoestima
- Autoimatge i auto-concepció negativa
- Deslligat/da de la realitat
- Depressió
- Ingenu/a i fàcil d'influir
- Ràpids canvis d'humor
- Imprudent
- Mostra evitació o retirada
- Problemes per concentrar-se
- Esclats d'ira o comportament agressiu
- Pensaments suïcides
- Autolesió/automutilació
- TEPT

Indicadors socials: • Canvi sobtat en el cercle d'amistats • Té contacte amb homes grans • Està constantment sota el control d'una amistat o una altra persona • S'aïlla de la família, amistats i persones conegudes • Mostra un comportament socialment desitjable (no senyal) • De sobte mostra diferents creences i valors • Acaba o descuida les velles amistats • Té diversos telèfons mòbils i els manté a prop tota l'estona • Sovint en els desplaçaments el o la porta en cotxe algú nou • La relació amb la família (també la d'acollida) es deteriora • Mostra diferents comportaments en diferents contextos (escola, casa, amistats)	Altres indicadors: • Existència de deutes (multes, subscripcions, comandes en línia, préstecs) • Conducta criminal • Pèrdua del document d'identificació o en possessió d'un document fals
--	--

Habilitats professionals

Com a professional de l'atenció psicosocial, és fonamental dur a terme les converses amb el mínim biaix possible. Si la supervivent percep que el o la professional està assumint conèixer-la a partir de l'expedient, i sense intentar crear un vincle o escoltar-la, es tancarà. És important que la professional sigui honesta sobre la informació que se li ha proporcionat en la derivació, però que sigui breu i vague. A través de reunions posteriors, hi haurà la possibilitat de conèixer millor el cas, fer preguntes i interessar-se per la narració de la persona en lloc de confiar en l'expedient. Poden fer preguntes com ara "Tens aficions, germans o germanes, quina feina t'agradaria fer, etc...".

Els trets i consells següents poden ajudar les professionals a tenir èxit:

- Igualtat: tot i reconèixer les diferències de poder, la professional ha d'esforçar-se per ser acceptada com a "igual", on la relació es construeix sobre qualitats de reciprocitat en lloc de jerarquia.
- L'humor es pot utilitzar per reduir la tensió i donar espai per respirar en situacions difícils.
- La professional no ha de jutjar de cap manera. La base d'una relació d'assessorament es basa en la confiança. El paper de la professional és demostrar a la supervivent que no és un número o un expedient, sinó que és valorada i respectada, i que mereix ajuda i suport independentment de les seves debilitats o qualitats desfavorables.
- Parlant de les coses que sorgeixen, sense forçar el tema, poden sorgir converses genuïnes. No obstant això, com a mitjà per proporcionar una assistència específica, la professional pot dirigir la conversa de manera sensata cap a una direcció determinada com a mitjà per obtenir més informació, per exemple, preguntant a la persona si té parella. Els adolescents no només estan explorant les seves identitats úniques mitjançant canvis cognitius i psicològics, sinó que també estan explorant la seva sexualitat durant aquesta etapa.
- Les persones ateses en els sistemes d'atenció a menors o a joves estan acostumades al fet que les professionals que tenen referència canviïn amb freqüència. En conseqüència, sovint són reticents a mostrar el seu veritable jo a ningú.
- Les persones que pateixen un trauma necessiten molt d'un entorn previsible i estable. La creació de rituals, rutines i procediments coherents i previsibles es pot aconseguir quan els i les professionals es preparen per a cada part de la reunió, informen als joves què esperar, proporcionen recordatoris per als propers esdeveniments i les ajuden a autoregular-se si se senten angoixades.
- Complir les promeses i evitar establir expectatives poc realistes.

Valoració positiva

Amb una valoració positiva, es pot iniciar l'assessorament, que inclou treballar amb el o la menor en la preparació d'una declaració a les forces de l'ordre. En cas que no vulguin declarar, l'organització de suport a les víctimes es retirarà. En alguns estats membres de la UE, com Bèlgica, les víctimes que no col·laboren amb les investigacions no entren al programa de protecció i no poden rebre suport especialitzat per a víctimes del tràfic de persones.

Quan la noia fa una declaració a les forces de l'ordre, l'advocat/da pren el relleu principalment. El o la professional d'atenció psicosocial segueix visitant regularment mitjançant sessions de seguiment. Aquestes visites de seguiment es dirigeixen principalment a deduir informació rellevant sobre l'experiència de tràfic i recollir proves addicionals per reforçar la investigació criminal en curs. De vegades, les converses es mantenen amb tercers (família, forces de l'ordre, escola, etc.), tot respectant la privadesa i la confidencialitat de la noia.

A llarg termini, la professional continuarà oferint assessorament i suport fins que la noia pugui entrar a la societat de manera independent. Això pot incloure: reprendre o continuar els estudis, trobar una font d'ingressos després de la majoria d'edat, buscar allotjament o buscar feina. Com a tal, l'orientació pot durar diversos anys, normalment de tres a cinc anys.

Valoració negativa

Si es fa una valoració negativa després del període d'avaluació, la noia no es considera víctima de tràfic. Les professionals emplenaran l'informe final de valoració indicant els motius de la valoració negativa, assessorant sobre derivacions, teràpia, educació, etc. No obstant això, no proporcionen una relació de les organitzacions d'assistència existents. Aquest assessorament no és vinculant i es discuteix primer amb la noia quan el proporciona a la seva xarxa de suport.

Capítol 3

Procediments per a l'assistència jurídica

Aquesta secció té com a objectiu proporcionar un conjunt de directrius i principis als i a les professionals implicats en l'assistència i suport legal a supervivents de VG. Pretén oferir als proveïdors de serveis legals implicats en serveis per a víctimes de VG, centres d'acollida, centres de dones i organitzacions contra la violència, informació pràctica sobre el marc legal existent a Bèlgica, Grècia, Itàlia i Espanya. A més, dotar-los d'habilitats clau per aplicar un enfocament centrat en les supervivents en el seu treball diari.

Definició de violència contra les dones

El Conveni del Consell d'Europa sobre la prevenció i la lluita contra la violència contra les dones i la violència domèstica, més conegut com a "Conveni d'Istanbul" esmenta els següents tipus de violència:

- Violència psicològica (art. 33)
- Assetjament (art. 34)
- Violència física (art. 35)
- Matrimonis forçats (art. 37)
- Violència sexual, inclosa la violació (art. 36)
- Mutilació genital femenina (art. 38)
- Avortament forçat i esterilització forçada (art. 39)
- Assetjament sexual (art. 40)
- Ajudar o complir i intentar (art. 41)
- Justificacions inacceptables dels delictes, inclosos els delictes comesos en nom de l'anomenat honor (art. 42).

Partint d'aquests com a base, distingirem cinc tipus de violència interrelacionats:

- Violència física
- Violència verbal (inclòs el discurs d'odi)
- Violència psicològica
- Violència sexual
- Violència socioeconòmica.

També hi ha altres dues categories de violència: violència domèstica i assetjament (sexual), ambdues poden ser una combinació dels cinc tipus de violència esmentats anteriorment. En realitat, algunes o moltes formes de violència poden estar presents al mateix temps, especialment en les relacions abusives. Totes les formes poden ocórrer tant en l'àmbit privat (en les famílies i les relacions íntimes) com en l'àmbit públic, comesos per individus (desconeguts) a l'espai públic, o per organitzacions, institucions i estats. A l'extrem més llunyà d'aquest cicle de violència, sovint hi ha l'última gota d'abús que és l'assassinat de dones maltractades per part de la seva parella íntima actual o anterior, que es coneix com a feminicidi.

Cada legislació nacional emmarca aquests tipus de violència de manera diferent. Els modes i les formes de suport legal poden variar en relació amb les diferents formes de violència.

La primera prioritat a l'hora de respondre a la VG ha de ser respondre a les necessitats de la supervivent i garantir que estigui degudament protegida. Sovint s'assumeix que l'accés a la justícia per a les dones resideix en una resposta de justícia penal a l'agressor. Tanmateix, les dones poden identificar altres aspiracions com la seva idea de justícia pel mal que han experimentat: la capacitat de buscar seguretat mitjançant ordres de protecció efectives; recuperació física i mental mitjançant serveis de salut de bona qualitat i accessibles; i/o l'oportunitat de buscar un divorci i una nova vida lliure de la violència de la parella. Sovint, aquestes formes de justícia han d'existir abans que una dona sotmesa a violència se senti capaç d'embarcar-se en el procés de recerca de justícia a través del dret penal. Informar les dones sobre els seus drets humans i els recursos que poden buscar per reparar i prevenir la violència és la base de l'accés a la justícia. Informar a les dones que tenen drets i pot canviar la seva manera de pensar sobre la seva situació, fins i tot si no prenen mesures per fer complir aquests drets.

Les respostes a la VG en el marc d'assistència i suport legals han de garantir:

- Un enfocament centrat en la víctima;
- Accessibilitat per a totes les víctimes, en termes d'informació accessible sobre drets i drets, inclòs l'accés gratuït a intèrprets qualificats i imparcials i la traducció de documents legals, quan sigui necessari o quan se sol·liciti;
- Confidencialitat i privadesa per a víctimes i supervivents;
- La seguretat i el benestar de les víctimes/supervivents i les criatures que les acompanyen;
- Responsabilitat total dels autors;
- Accés a recursos i assistència jurídica gratuïta;
- Que els desequilibris de poder i la desigualtat de gènere es tinguin en compte a l'hora de prestar assistència jurídica.

Violència de gènere i violència institucional

Els mateixos mecanismes que contribueixen a la perpetuació de la violència contra les dones estan en joc quan les dones víctimes decideixen denunciar els abusos i demanar justícia. Les dones víctimes de violència s'enfronten a majors dificultats per accedir a la justícia.

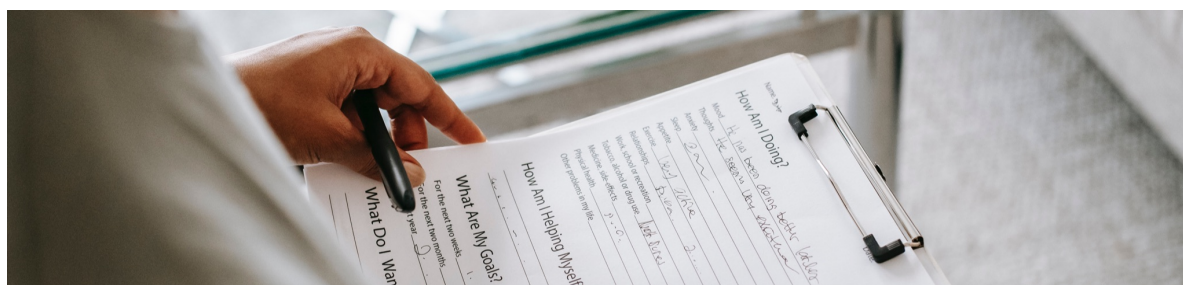
En els casos en què una dona ha estat sotmesa a abusos, les barreres socioeconòmiques i culturals poden limitar fortament la seva capacitat per buscar justícia. Moltes d'aquestes barreres són el resultat de relacions de poder social desiguals a favor dels homes que es tradueixen en salaris més baixos, major pobresa, estereotips de gènere i distribució desigual de les tasques dins la família. L'accés a la justícia pot ser car i, per tant, inaccessible per a les dones que viuen en la pobresa o d'un entorn desfavorit. Els costos no només estan relacionats amb els honoraris legals i els impostos judicials, sinó que es poden produir com a conseqüència de l'assistència a les sessions judicials, com ara haver de pagar el transport, l'allotjament o la guarderia.

Les actituds discriminatòries, els estereotips i els prejudicis a nivell cultural també tenen un paper clau. Aquest biaix no només afecta a les dones, sinó que pot estar integrat en la cultura institucional, d'aplicació de la llei o legal. Posteriorment, aquestes expectatives i valors culturals i socials poden impedir específicament que les dones cerquin justícia. Això és especialment cert en casos de violència domèstica.

Principis	Procediments
Aproximació centrada en la supervivent	Les dones afectades per violència de gènere han de poder prendre decisions informades i prendre una decisió informada sobre el recurs legal més apropiat que les ajudi a recuperar el control sobre les seves vides. La informació jurídica, l'accés a advocats o paralegals i l'assistència jurídica formen part d'aquest procés d'apoderament. En cap cas les dones s'han de sentir pressionades per triar una determinada línia d'acció, s'han de sentir lliures d'expressar els seus desitjos i s'ha de garantir que el personal legal compleixi aquests desitjos. Aquestes interaccions positives tenen com a objectiu generar confiança i promoure la resiliència. L'advocat respectarà les decisions de cada dona, li donarà espai i temps per entendre la informació presentada, ponderar les opcions i prendre decisions. No es poden posar al mateix nivell les dones i els maltractadors, concretament en presència de menors. El fet de no reconèixer l'acte de l'abusador com un acte de violència contra les dones pot fer que molts professionals institucionals assumeixin que ambdós progenitors tenen problemes i elaboren un sistema d'investigació i control sobre la criança. Aquestes mesures castiguen les dones que denuncien violència i busquen ajuda assenyanant-les com a possibles danys per a les criatures. Irònicament, les víctimes poden considerar-se mares inadequades precisament perquè van ser objecte dels abusos dels que estan intentant escapar.
Accesibilitat	Les supervivents han de rebre informació clara i precisa per a poder prendre decisions informades. Les dones haurien de rebre notificacions sobre els serveis disponibles perquè puguin triar el tipus d'atenció i suport que desitgen.

	Les dones amb antecedents migratoris haurien de tenir accés a un servei de mediació cultural de qualitat. Els advocats i advocades sempre han de tenir clar el seu paper i el tipus d'assistència jurídica que poden prestar. No faran promeses que no puguin complir. S'explicaran a fons les opcions legals, així com els reptes que les dones poden afrontar durant els procediments judicials. Hauria d'haver-hi un seguiment periòdic amb les dones per a garantir que entenguin plenament els procediments i la seva situació jurídica, i examinin les opcions disponibles.
Perspectiva de gènere	Cal consultar a les dones sobre si prefereixen un advocat i un intèrpret masculins o femenins. Els advocats i advocades han de tenir una comprensió profunda de la violència de gènere.
Perspectiva interseccional	Totes les etapes del procés legal han de respondre a les necessitats de les dones de diferents identitats. La marginació social i econòmica pot afectar la capacitat de les dones d'accedir a la justícia: això pot aplicar-se a aquelles persones amb limitacions econòmiques i situacions legals complexes, per exemple les dones els permisos de migració de les quals depenen de parelles o empresaris abusius. Algunes dones criatures fills estaran especialment ansioses quan entren en contacte amb les autoritats per que els retirin la tutela de les criatures i se'ls col·loquin a cura. Les dones sense llar estan especialment marginades. Les dones sense llar i les que han sigut condemnades per delictes com l'exercici de treball sexual són especialment discriminades i marginades. L'assessorament jurídic ha de proporcionar informació accessible sobre els drets i garanties, inclòs l'accés gratuït a intèrprets qualificats i

	imparcials i la traducció de documents legals, quan sigui necessari o quan se sol·liciti. Advocats/des per oferir protecció a les dones supervivents de violència contra la deportació i evitar que siguin objecte d'altres accions punitives relacionades amb la seva situació migratòria quan denunciïn aquesta violència a la policia o a altres autoritats.
Confidencialitat, privacitat i consentiment	Les entrevistes amb supervivents s'han de fer en un espai que garanteixi la privadesa i una sensació de seguretat. L'advocat sol·licitarà el consentiment de la víctima per iniciar una acció legal només després d'haver proporcionat una informació exhaustiva. La noia té dret a rebutjar la derivació a les autoritats competents.
La seguretat i el benestar de les supervivents	Habilitats de comunicació : • S'han d'evitar preguntes repetitives, mentre que les supervivents han de tenir un espai ampli per parlar sense ser interrompudes. • Utilitzar un llenguatge senzill • No culpabilitzar les víctimes de violència de gènere. • Inferir informació a través de la història que explica la supervivent sobre els fets i l'abús, evitant preguntes intrusives com demanar a la dona que mostri signes de dany.

Marc jurídic a Bèlgica

Disposicions especials per a menors víctimes de tràfic mitjançant el modus operandi del loverboy

Segons la legislació i la política belgues, les víctimes dels nois amants són víctimes del tràfic de persones³². Com a tal, poden beneficiar-se d'un programa de protecció especial. Les tres condicions per accedir al programa de suport a les víctimes són:

- 1) Cooperar en la investigació penal,
- 2) Trencar tot contacte amb els presumptes autors, i
- 3) Acceptar el suport i la protecció d'un dels tres centres especialitzats de Bèlgica

Aquestes condicions respecte a la infància poden interpretar de manera flexible, tenint en compte la seva vulnerabilitat.³³ Un traficant que exploti menors mitjançant el modus operandi del loverboy pot ser processat per motius de tràfic de persones.

a) Tràfic de persones

El Codi Penal belga defineix el tràfic d'éssers humans com:

"la captació, el transport, el trasllat, l'acolliment, la recepció d'una persona, la presa o la transferència de control sobre aquesta persona amb finalitats de: (1.) l'explotació de la prostitució o altres formes d'explotació sexual; (2.) l'explotació de la mendicitat; (3.) la realització de treballs o la prestació de serveis, en condicions contràries a la dignitat humana; (4.) l'explotació mitjançant l'extracció d'òrgans o de material corporal humà; (5.) o fer que aquesta persona cometi un delictes o una falta contra la seva voluntat".

La legislació belga reconeix el principi de no punibilitat, que estableix que les víctimes de tràfic no han de ser objecte d'arrest, acusació, detenció, processament, ni ser penalitzades o castigades d'una altra manera per conductes il·legals que hagin comès com a conseqüència directa d'haver estat objecte de tràfic. Això és essencial en la lluita contra el tràfic de persones amb finalitats d'explotació sexual,

³² La circular ministerial de 23 de desembre de 2016, la circular sobre l'aplicació de la cooperació multidisciplinària relativa a les víctimes del tràfic d'éssers humans i/o de determinades formes agreujades de tràfic d'éssers humans, per exemple, estableix explícitament que les víctimes de loverboys són víctimes del tràfic d'éssers humans

³³ Circular sobre l'aplicació de la cooperació multidisciplinària relativa a les víctimes del tràfic d'éssers humans i/o de determinades formes agreujades de tràfic d'éssers humans, de 23 de desembre de 2016

ja que sovint s'indueix o coacciona a les víctimes perquè cometin delictes com la captació d'altres víctimes o el contraban de drogues³⁴.

b) Altres motius

El Codi Penal castiga l'adquisició, possessió i difusió d'imatges d'abusos sexuals a menors. La participació d'un menor és irrellevant en aquest context. Independentment de si les imatges impliquen la participació d'un menor, poden constituir pornografia infantil, igual que els dibuixos o representacions generats per ordinador.

També pot reconèixer-se voyeurisme si les fotos es van fer amb consentiment però es van distribuir sense ell. Si després es fa xantatge a les víctimes amb les fotos, aquest fet també pot ser perseguit com una forma d'extorsió. Fer-se amic de menors en línia per a obtenir imatges o explotar-los sexualment compleix els elements necessaris d'un delicte relacionat amb la pornografia infantil o el grooming³⁵.

c) Explotació sexual de menors

El Codi Penal belga tipifica com a delicte:

- L'apropament a un menor amb finalitats sexuals, o grooming
- L'explotació sexual de menors amb finalitats de prostitució
- Imatges d'abús sexual de menors

Tipus d'assistència jurídica a menors víctimes de tràfic a través del modus operandi del loverboy

Les organitzacions de suport a les víctimes, com Payoke, realitzen les gestions necessàries davant la policia, la justícia i les autoritats d'immigració per a concedir a les víctimes assistència especialitzada i documents de residència, en cas necessari.

L'advocat o advocada intervé quan es realitza una avaluació positiva i la noia accepta presentar una denúncia contra el traficant. Només quan ella entra en el procediment de protecció, rep assessorament jurídic. La persona encarregada de l'assessorament jurídic la informarà sobre els seus drets i s'assegurarà que es respectin durant la recerca i el judici.

³⁴ Child Focus. (2020), Ibidem

³⁵ Child Focus. (2020), Ibidem

La professional la mantindrà informada sobre els procediments judicials, l'estat de la recerca, les decisions de la fiscalia i del tribunal i les possibles accions. A més, l'ha d'assistir quan es reuneix amb l'advocat/da, la policia i la judicatura, i mantenir un contacte regular amb ells. Ajuden la supervivent a emprendre altres accions legals, com presentar una declaració de reclamació civil.

Marc jurídic a Grècia

El marc jurídic de la violència de gènere i en l'àmbit domèstic.

Grècia ha ratificat el Conveni d'Istanbul i ha d'adoptar mesures per a complir el seu compromís de prevenir i combatre la violència contra les dones i la violència domèstica. A més, s'afirma que la violència contra les dones és un dels mecanismes socials crucials pels quals les dones es veuen obligades a subordinar-se en comparació amb els homes.

Especificitats de la Llei 3500/2006 per a combatre la violència domèstica

- Es preveu la persecució ex officio/judici públic. Per tant, no només la víctima, sinó també qualsevol tercera persona, pot presentar un informe /denúncia d'un delictes de violència domèstica.
- No cal pagar cap quota.
- No es pot retirar el plet penal.
- Se segueix un procediment delictiu flagrant. Si l'informe/complaent es presenta dins del procediment flagrant (és a dir, fins a les 23:59h de l'endemà de la comissió del delictes) la policia hauria de buscar i arrestar l'autor i portar-lo davant la justícia.
- En casos de violència domèstica, pot dictar-se una ordre de protecció per a expulsar l'agressor del domicili familiar, per a obligar-lo a traslladar-se, o per a prohibir-li que s'acosti al lloc de treball, residència de la víctima o als seus familiars pròxims, a l'escola de les criatures, etc.
- La custòdia dels fills i filles també pot organitzar-se mitjançant mesures de protecció.
- La violència domèstica consisteix una prova de ruptura matrimonial i pot consistir en una raó legal per conduir a un divorci.

Disposicions especials per a les dones migrants, refugiades i sol·licitants d'asil víctimes de violència de gènere i domèstica

Les dones immigrants amb o sense permisos de residència i/o els sol·licitants d'asil o refugiades són especialment vulnerables a la violència de gènere. En el context de la Convenció d'Istanbul es preveuen mesures especials destinades a la protecció de les dones immigrants i refugiades i/o que cerquin asil i que sofreixen violència de gènere.

D'acord amb la Llei 4351/2018, que ratificava el Conveni d'Istanbul, la població esmentada pot informar d'incidents violents contra ella, fins i tot si no tenen la documentació necessària per residir legalment a Grècia. D'altra banda, de conformitat amb l'article 19(a) de la Llei 4361, modificada per la Llei 4332/2015 del Codi d'Immigració Grec, els nacionals de tercers països que siguin víctimes de violència domèstica poden sol·licitar permisos de residència, i la deportació no està permesa en casos de dones no documentades que siguin supervivents de violència de gènere i acudeixin a una comissaria de policia per presentar un informe o una denúncia per un incident de violència domèstica.

Els centres especialitzats per a supervivents de violència de gènere proporcionen serveis legals gratuïts a persones nacionals, refugiades i migrants per igual, incloent assistència amb procediments de residència i asil, assessorament legal i escorta davant autoritats administratives i policials.

S'espera que l'advocat o l'advocada s'encarregui d'una varietat de casos que van des dels casos de violència domèstica, divorci, custòdia infantil, agressió sexual o violació, sol·licituds de protecció internacional amb una reclamació de violència de gènere i sol·licituds d'emissió d'un permís de migració per motius de violència de gènere o violència domèstica. Per a poder triar amb coneixement de causa, les supervivents reben informació sobre els seus drets i les possibilitats que ofereix el sistema jurídic grec.

Marc jurídic a Espanya i a la Comunitat Autònoma de Catalunya

El marc legal per a la violència de gènere

A Espanya, la llei més important sobre violència de gènere és la Llei orgànica 1/2004, de 28 de desembre, sobre mesures de protecció integral contra la violència de gènere. Aquesta llei entén que la violència de gènere és "el símbol més brutal de la desigualtat existent en la nostra societat" i la defineix com una manifestació de la discriminació i les relacions de poder dels homes sobre les dones, exercides contra les dones "per aquells que són o han estat els seus cònjuges o per aquells que estan o han estat vinculats a elles per relacions similars d'afecte, fins i tot sense cohabitació". L'àmbit d'aplicació de la llei abasta tant els aspectes preventius, educatius, socials, d'assistència i de seguiment per a les supervivents, com les regulacions civils que afecten l'entorn familiar i de coexistència on es produeixen principalment les agressions, així com el principi de subsidiarietat en les administracions públiques.

Tot i que Espanya ha establert la llei integral abans esmentada per fer front a la violència de gènere, incloent la seva definició i les mesures i procediments legals per fer-ho, cada Comunitat Autònoma pot desenvolupar les seves pròpies lleis pel que fa a la violència de gènere, establint drets específics per a les víctimes i circuits per a l'atenció social, jurídica i psicològica, entre d'altres.

No obstant això, existeix un article en el Codi Penal espanyol (art. 22, 4a) que obliga a agreujar qualsevol delicte si està motivat per raons de discriminació, entre elles, discriminació de gènere³⁶.

A la comunitat Autònoma de Catalunya, la principal eina legislativa és la Llei 5/2008, de 24 d'abril, sobre el dret de les dones a erradicar la violència de gènere, aprovada el 2008. Aquesta llei marca un pas fonamental en la lluita contra la violència en el territori i representa una millora qualitativa. Mentre que la llei estatal espanyola reconeix els drets de les dones afectades per la violència de gènere estrictament en el marc de la parella o ex parella, la llei catalana amplia l'àmbit d'aplicació per incorporar totes les formes de violència contra les dones perquè són dones, anomenant-les i considerant-les com a violència sexista, i abandonant així l'àmbit exclusiu de la parella. La Llei 17/2020 pretén protegir els drets de les dones transgènere i les persones no binàries, amb la finalitat de respectar la diversitat de gènere.

³⁶ De fet, aquest agreujant es va introduir en el Codi Penal espanyol arran de la ratificació per Espanya del Conveni d'Istanbul al juny de 2014.

La llei cobreix:

- La violència institucional, amb la definició de la diligència deguda i la noció que aquesta violència pot ser causada tant per acció com per omissió.
- Violència digital.
- Una definició del consentiment sexual, que estableix la necessitat d'expressar la lliure voluntat com a requisit essencial.
- El dret a presentar una queixa per a qualsevol que hagi experimentat violència sexista. Per assegurar-li l'assistència jurídica des del primer moment de la seva denúncia, la policia catalana (Mossos d'Esquadra) ha de sol·licitar al·l col·legi de l'advocacia que proporcioni un advocat.
- Una definició i un espectre ampliat de la violència en l'àmbit social i comunitari i de les formes de violència sexista.
- La formació professional a tots els nivells.

Aquesta llei també amplia la definició de violència per incloure les següents formes: violència psicològica, violència física, violència sexual, violència econòmica, violència obstetrícia i la vulneració dels drets sexuals i reproductius, violència digital, violència de segon ordre i, finalment, violència indirecta.

Disposicions especials per a les dones migrants, refugiades i sol·licitants d'asil víctimes de violència de gènere i domèstica

La Llei orgànica 1/2004, de Mesures de Protecció Integral contra la Violència de Gènere, té per objecte prevenir, erradicar i sancionar la violència de gènere, així com protegir les seves víctimes, incloses les situacions específiques de les dones estrangeres. En el seu article 17 reconeix els drets de totes les víctimes de violència de gènere amb independència del seu origen, religió o qualsevol altra circumstància personal o social³⁷.

La Llei Orgànica 1/2004, sobre mesures integrals de protecció contra la violència de gènere, té com a objectiu prevenir, erradicar i castigar la violència de gènere, així

³⁷Els drets de les dones immigrants també es recullen, entre altres normes, en la Llei orgànica 4/2000, d'11 de gener, sobre drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració social (després de la seva reforma per Llei orgànica 2/2009, d'11 de desembre i per Llei orgànica 10/2011, de 27 de juliol), en el Reglament de la Llei orgànica 4/2000, aprovat per Reial decret 557/2011, de 20 d'abril, i en la Llei 12/2009, de 30 d'octubre, reguladora del dret d'asil i de la protecció subsidiària.

com protegir les seves víctimes, incloses situacions específiques de dones estrangeres. L'article 17 reconeix els drets de totes les víctimes de violència de gènere independentment del seu origen, religió o qualsevol altra circumstància personal o social.

En el cas de les dones que es troben en situació administrativa irregular i que són víctimes de violència de gènere, l'article 31 bis de la Llei Orgànica 4/2000 considera la possibilitat que puguin sol·licitar un permís de residència i treball. A més, aquest procés impedirà qualsevol procediment d'expulsió al qual puguin enfrontar-se les dones. El requisit és que les víctimes han d'adreçar-se a una entitat jurídica i presentar una denúncia. Això permetrà a les víctimes de la violència sol·licitar un permís de residència i treball. Recentment, s'ha introduït un canvi en els articles de la Llei orgànica 4/2000 relativa a les dones en situacions d'irregularitat administrativa que són víctimes de violència de gènere, ampliant les sol·licituds de permisos de residència i treball als seus fills i filles. En la mateixa línia, el canvi contempla la concessió automàtica -ja no opcional- d'una autorització provisional de residència i treball per a la víctima i els seus fills i filles, per a resoldre la seva situació de manera provisional fins que s'emeti la resolució judicial de la denúncia de violència de gènere.

No obstant això, en el cas que una denúncia durant un procediment legal per motius de violència de gènere acabi en l'absolució de l'abusador, la llei estipula que la dona romandrà en una situació administrativa irregular i que es reobrirà qualsevol procediment d'expulsió contra ella. A més, i en cas que la dona no tingui cap procediment d'expulsió obert en presentar l'informe, la llei preveu que s'adoptaran les mesures adequades en relació amb el seu estat irregular (el que significa que es podria iniciar un procediment d'expulsió). Encara que en realitat aquests procediments rars vegades acaben amb l'inici d'una ordre d'expulsió, moltes dones immigrants en situacions irregulars temen informar d'una situació de violència a causa de la falta de coneixement dels seus drets i per por de ser deportades als seus països d'origen.

Marc jurídic a Itàlia

La legislació nacional italiana per a perseguir la violència contra les dones és amplia. Abasta la violència domèstica, la violència sexual, la violència contra menors, la mutilació genital femenina, l'assetjament i el tràfic d'éssers humans. El Dret penal italià ha extret les definicions de violència de gènere i violència contra les dones principalment del Dret internacional, que s'aplica directament en el sistema legal de conformitat amb l'article 117 de la Constitució. Itàlia va ratificar la Convenció del Consell d'Europa sobre la prevenció i la lluita contra la violència contra les dones i la violència domèstica en 2013, i aquesta última va entrar en

vigor en 2014. Després de la ratificació de la Convenció d'Istanbul, es va promulgar la Llei núm. 119 de 15 d'octubre de 2013 – la Llei sobre Feminicidis. A més de les disposicions sobre la seguretat i la violència de gènere, la llei també cobreix la protecció civil i la posada en marxa a les províncies. La llei va conduir a l'adopció de plans d'acció contra la violència sexual i de gènere.

El marc jurídic nacional per a la protecció de les dones víctimes de violència consisteix en:

Llei núm. 66 del 15 de febrer de 1996, Reglament contra la violència sexual. Aquesta llei va introduir el concepte modern de violència sexual, vist com un delictes contra el dret a l'autodeterminació sexual, on el modus operandi era irrellevant. Es va introduir un examen segur del les criatures que han estat objecte d'abusos o d'explotació³⁸.

La Llei núm. 154 del 4 d'abril de 2001 relativa a les mesures contra la violència en les relacions familiars introdueix nous instruments per a la protecció de les víctimes, com la retirada de la llar familiar (art. 282 bis del Codi Penal italià) i ordres de restricció per protegir contra l'abús familiar (art. 343 bis del Codi Civil italià).

Llei n. 38/2009, que va modificar la Llei Penal italiana (art. 612bis), a través de:

- Introduint el delictes d'assetjament. L'assetjament que sovint precedeix la violència no era sancionat en la llei italiana abans. Les penes de presó van des de sis mesos fins a quatre anys per als autors.
- El càstig per violació va augmentar sense la possibilitat d'arrest domiciliari per als autors i amb una pena de cadena perpètua si la víctima mor a conseqüència d'aquests delictes. Les víctimes de la violència sexual també tenen dret a un assessorament legal lliure en virtut de la llei. D'altra banda, el decret assignava fons a organitzacions no governamentals (com ara centres d'antiviolença, centres de dones, refugis) que donaven suport a les víctimes de la violència³⁹.

Llei n° 77, de 27 de juny de 2013 ratificant i implementant la Convenció d'Istanbul.

La Lei n.º 119, de 15 d'octubre de 2013 va introduir sancions més severes contra una conducta persecutòria comesa pel cònjuge separat (fins i tot si és de facto), o una

³⁸ EUCPN, Política italiana sobre delictes sexuals <https://bit.ly/3yGU59Z>

³⁹ ONU Dones, Base de dades mundial sobre la violència contra les dones, <https://bit.ly/3TIL8MC>

persona en relació íntima amb la víctima. També es preveu que els delictes comesos en presència o contra menors siguin castigats amb major severitat. A més, s'apliquen mesures importants per a protegir les víctimes de la violència domèstica, com:

- Proporcionar a les víctimes de certs delictes (inclosos els delictes sexuals) informació sobre els centres contra la violència, o remetre'ls a centres especialitzats.
- La possibilitat que la policia penal, amb l'aprovació del fiscal, adopti mesures preventives, com la retirada immediata de l'autor de la casa familiar.
- Quan es notifica un incident de violència domèstica a la policia, el Cap de Policia pot prendre mesures preventives, incloent-hi advertir al delinqüent, quan es considera inclòs dins del delicte de lesions o dany corporal greu.
- Un permís de residència especial per a protegir les víctimes estrangeres de la violència domèstica.
- L'establiment de plans nacionals contra la violència per coordinar i planificar intervencions multidisciplinàries.⁴⁰⁴¹

La Llei n.69 de 19 de juliol de 2019⁴², més coneguda com a Llei del "Codice Rosso" [codi vermell], modifica el Codi Processal Penal italià en matèria d'abusos en l'àmbit familiar, assetjament i violència sexual, la qual cosa permet adoptar mesures de protecció de les víctimes amb major rapidesa. La Llei tipifica com a delicte les activitats relacionades amb la difusió il·lícita d'imatges i vídeos sexualment explícits sense consentiment ("porno-venjança"); la deformació de l'aparença de la persona mitjançant lesions facials permanents; el matrimoni forçat; l'incompliment de les mesures per a abandonar el domicili familiar; i la prohibició d'acostar-se a llocs freqüentats per la part perjudicada⁴³.

⁴⁰ EUCPN, Política italiana sobre delictes sexuals <https://eucpn.org/document/italian-policy-on-domestic-violence>

⁴¹ UNODC, <https://bit.ly/3lijgMP>

⁴² "Esmenes al Codi Penal, al Codi de Procediment Penal i altres disposicions sobre la protecció de les víctimes de violència domèstica i de gènere"

⁴³ Nittari G, Sagaro GG, Feola A, Scipioni M, Ricci G, Sirignano A. First Surveillance of Violence against Women during COVID-19 Lockdown: Experience from "Niguarda" Hospital in Milan, Italy. Int J Environ Res Public Health. 2021 Apr 6;18(7):3801. doi: 10.3390/ijerph18073801. PMID: 33917305; PMCID: PMC8038697.

Violència domèstica, maltractaments i violència contra familiars i convivents

La violència domèstica es defineix en la legislació italiana, d'acord amb el Conveni d'Istanbul, com "tot acte de violència física, sexual, psicològica o econòmica que es produeixi en el si de la família o unitat domèstica o entre cònjuges o parelles anteriors o actuals, independentment que l'autor comparteixi o hagi compartit la mateixa residència amb la víctima". La violència domèstica és un delictes penal, i els seus autors poden ser castigats amb penes de presó de dos a sis anys, o fins a cadena perpètua si el delictes causa la mort de la víctima⁴⁴. La llei abasta el maltractament per part d'ex parelles i dins de la família, així com el maltractament físic, sexual, psicològic i econòmic. La llei de 2001 sobre violència domèstica cobreix a tots els membres de la família sotmesos a violència física i psicològica.

El delictes es descriu com una sèrie d'actes que danyen

- La integritat física o moral.
- Llibertat o conducta de la família de tal forma que les relacions amb les víctimes siguin penoses i degradants

El delictes no té per què cometre's de forma continuada i ininterrompuda, ja que pot caracteritzar-se per una sèrie d'actes, també espaiats en el temps, que es repeteixen amb la intenció criminal de causar un mal físic o moral a la víctima.

El ventall de conductes delictives pot consistir en:

- Pallisses
- Lesionis
- Insults
- Amenaces
- Privacions i humiliacions
- Actes de menyspreu
- Violència psicològica
- Esclavitud
- Ofensa a la dignitat

Violència sexual i assetjament sexual

L'article 609 bis del Codi Penal italià estableix que "el que amb violència o amenaces o mitjançant abús d'autoritat obligui a algú a realitzar o sotmetre's a actes sexuals serà castigat amb pena de presó de cinc a deu anys". En modificar

⁴⁴ Llei 119/2013, Art. 1; Codi Penal, arts. 572, 577, 609 i 712.

el Codi Penal, la Llei de 15 de febrer de 1996 n.66, va qualificar la violència sexual com a delictes contra la llibertat personal, allunyant-se de l'anterior definició de la violència sexual com a delictes contra la moralitat pública⁴⁵.

L'article 609 del Codi Penal també aborda específicament la violència sexual. Qualsevol acte intencionat que posi en perill la llibertat de la víctima mitjançant l'excitació o la satisfacció sexual és punible, encara que no impliqui contacte físic. La violació, inclosa la conjugal, es considera delictes. Anteriorment, els violadors podien ser exonerats casant-se amb les seves víctimes, però aquesta pràctica va ser abolida en 1989. S'endureixen les penes per assassinat comès després de violència sexual, agressió sexual, actes sexuals lascius contra menors, violació en grup i assetjament, tots ells castigats amb cadena perpètua. La Llei també preveu assistència jurídica per a les dones víctimes de violència domèstica.

El "Codi d'igualtat d'oportunitats entre homes i dones", promulgat en 2006, aborda específicament l'assetjament sexual, definit com "qualsevol conducta no desitjada, física, verbal o no verbal, que tingui caràcter sexual i el propòsit o efecte d'atemptar contra la dignitat d'una professional i crear un entorn intimidatori, hostil, degradant, humiliant o ofensiu"⁴⁶. La Llei preveu recursos civils per a l'assetjament sexual, però no hi ha sancions penals específiques, i no existeix legislació que abordi l'assetjament sexual fora del lloc de treball. No obstant això, l'assetjament sexual pot perseguir-se en virtut de la disposició del codi penal sobre violència sexual. Per assetjament sexual s'entén "qui, mitjançant violència o amenaça o abús d'autoritat, obligui una altra persona a realitzar o sotmetre's a actes sexuals".

Violència econòmica

Comunament definida com "una sèrie d'actituds dirigides a impedir la cerca d'ocupació, a llevar el salari o controlar-lo, a vigilar la gestió de la vida quotidiana, a privar a la víctima del seu accés als diners, tot això amb la finalitat d'impedir que la víctima sigui econòmicament independent i poder exercir sobre ella un control indirecte però extremadament eficaç" la violència econòmica no té definició legal en el sistema italià. Pel que fa a una tipificació legal d'aquest comportament, l'única referència disponible és el delictes de violació de les obligacions de manutenció dels fills i filles previst en l'art. 570 del codi penal.

⁴⁵ GREVIO/Inf(2019)18, Italia, <https://bit.ly/3yNsowi>

⁴⁶ Llei 198/2006, Article 26

Violència relacionada amb pràctiques religioses

La mutilació dels òrgans genitals femenins sense motiu terapèutic és punible en virtut de l'article 583 bis del Codi Penal, modificat per la Llei 7/2006. Aquestes disposicions s'apliquen quan el delictes és comès a l'estranger per una persona amb ciutadania italiana o per una persona estrangera resident a Itàlia, o contra una persona amb ciutadania italiana o una persona amb ciutadania estrangera resident a Itàlia. La mutilació dels òrgans genitals femenins es defineix com a clitoridectomia, escissió, infibulació o qualsevol altra pràctica que causi els mateixos efectes. Els infractors són castigats amb penes de presó de tres a set anys. Quan aquests delictes es cometen contra menors o per motius lucratiu, la sanció s'incrementa en un terç⁴⁷.

Assetjament (stalking)

La llei núm. 38/2009 va tipificar com a delictes l'assetjament en permetre a la víctima sol·licitar un advertiment policial sense haver d'interposar una demanda penal contra l'agressor després. El delictes d'assetjament tipificat en l'article 612 bis del Codi Penal estableix que "[...] qui amenaci o assetgi reiteradament a algú amb la finalitat de causar-li

- Un estat persistent i greu d'ansietat
- Temor
- Un temor fundat per la seva pròpia seguretat o la d'un membre de la seva família o una persona amb la qual tingui una relació estreta
- Una alteració dels hàbits

Les penes oscil·len entre sis mesos i cinc anys de presó. La pena augmenta si l'acte és comès:

- Pel cònjuge, separat o divorciat,
- Per algú relacionat amb la víctima o que tingui una relació directa amb ella
- A través d'altres vies online

La pena s'incrementa en un cinquanta per cent si la víctima és una persona menor d'edat, una dona embarassada o una persona amb discapacitat, o si el delictes es va cometre utilitzant armes o amb engany.

⁴⁷ ONU Dones, Base de dades mundial sobre la violència contra les dones, <https://bit.ly/40bltHE>

Capítol 4

Procediments per a la inserció sociolaboral

Recepció i elaboració de perfils

L'acolliment i l'elaboració de perfils és un primer pas en l'orientació laboral, l'objectiu de la qual és garantir un acolliment adequat de les dones en el programa d'inclusió laboral, proporcionant-les una visió global dels serveis i suports oferts.

Aquesta fase s'utilitza per a recopilar la informació relacionada amb els antecedents de les dones i començar a explorar les seves necessitats, demandes i expectatives respecte al programa. També és el moment d'avaluar l'accés a altres serveis d'assessorament laboral i facilitar la derivació quan escaigui. Això inclou els següents passos:

1. Facilitar a la dona tota la informació relacionada amb els serveis oferts i de suport disponible, reunint i discutint les seves expectatives
2. Recopilar informació relacionada amb els antecedents socioeconòmics i professionals de la dona com a part del procés d'admissió. Aquesta informació és important perquè les variables socials i laborals s'influeixen mútuament, de manera que les millores en la inclusió social augmenten les possibilitats d'inclusió en el mercat laboral i viceversa.
3. Garantir una coordinació i transferència d'informació eficaces entre el treballador/a social i l'orientador/a laboral, en cas que no sigui la mateixa persona, per a evitar que es facin les mateixes preguntes. Si s'ha realitzat una primera avaluació i recollida d'informació, l'orientador laboral complementarà l'expedient únicament amb informació específica de la demandant d'ocupació,
4. Avaluar l'ocupabilitat de la dona segons diferents categories d'anàlisis:
 - Factors de comportament. Estan relacionats amb la forma en què les dones es posicionen en el seu entorn, com es perceben a si mateixes en termes d'autoestima, autoconfiança i autoconcepte, els seus interessos i les seves motivacions i expectatives respecte a l'ocupació. Es valorarà la centralitat de l'ocupació en el seu projecte de vida, així com la seva motivació cap al mateix i la disposició a la cerca d'ocupació.
 - Els factors personals estan relacionats amb l'ocupabilitat de la persona en termes d'edat, origen, estat de salut, presència d'una

xarxa de suport social, entorn social i familiar i, especialment, responsabilitats familiars.

5. Avaluar les competències bàsiques (lingüístiques, numèriques, manuals...), les competències transversals (capacitat de planificació i organització, habilitats de comunicació interpersonal, capacitat d'afrontament, iniciativa, capacitat de negociació...), i les competències tècniques i professionals, enteses com el conjunt de coneixements teòrics o pràctics necessaris per a exercir un determinat lloc de treball.
6. Adquirir coneixements sobre el mercat laboral que facilitin la cerca d'ocupació, com conèixer les tendències, les ocupacions més demandades, la diferència entre ocupació formal i informal, les eines i canals de cerca d'ocupació.
7. Identificar les necessitats i la situació econòmica de les dones, per a definir millor el seu pla d'inclusió laboral.
8. Considerar en quina fase del procés de curació es troba la dona, per a crear una intervenció adequada.

Durant la fase d'admissió és important que les preguntes no es formulin en forma d'interrogatori, sinó de conversa. L'objectiu no és diagnosticar problemes, sinó ajudar les dones a trobar les seves pròpies respostes i el seu propi camí. En aquest sentit, el procés d'acolliment és clau per a generar el vincle i la confiança necessària perquè les dones puguin dur a terme, amb la màxima tranquil·litat, el seu procés de cerca d'ocupació. Per això, es recomana dedicar entre 2-3 sessions a cada dona per a garantir un acompanyament adequat.

Una vegada realitzat el perfil, la dona, amb l'ajuda de l'orientador, començarà a traçar els seus objectius professionals i formatius i un pla per a aconseguir-los.

Itinerari d'inclusió laboral

L'itinerari d'accés a l'ocupació és clau en el desenvolupament del procés d'orientació i assessorament. Es defineix com el disseny i execució d'accions encaminades a millorar l'ocupabilitat de la interessada, dotant-lo dels recursos necessaris per a aconseguir l'èxit. La seva finalitat és establir un full de ruta cap a la inclusió laboral.

El punt de partida de l'itinerari d'accés a l'ocupació es basarà sempre en els desitjos i interessos de la dona. L'orientació proporcionada ajudarà la dona a explorar el seu projecte professional dins del seu projecte vital: el que vol, oferta i demanda en el mercat laboral i ofereix en el mercat laboral, el seu objectiu

professional i les seves metes vitals, els seus recursos disponibles, què vol millorar i què està disposada a fer per a aconseguir-ho.

En la preparació i desenvolupament de l'itinerari d'accés a l'ocupació, es recomanen els següents passos:

- 1.** Co-disseny de l'itinerari: l'orientador o orientadora laboral pot proporcionar un primer retorn i proposta inicial de pla, però el pla final ha de ser elaborat, validat i consensuat amb la dona a través de sessions de co-disseny (es recomana dedicar almenys 1 sessió completa al co-disseny).

Com a part de la definició de l'itinerari, serà essencial determinar els objectius professionals, les accions necessàries per a aconseguir aquests objectius i un calendari. Els objectius han de ser:

- Acordats entre la dona i l'orientador o orientadora.
 - Clars i específics.
 - Realistes i assolibles per la dona amb els recursos de què disposa o que pot obtenir.
 - Rellevants, és a dir, que la seva consecució repercuteixi positivament en la situació de la dona.
 - Formulats amb un llenguatge positiu.
 - Mantenir-se dins d'un marc temporal adequats
- 2.** Per a desenvolupar amb èxit un itinerari personal, serà essencial promoure i implicar les dones des del principi com a participants actives. Això significa que les dones assumeixin la seva responsabilitat i col·laborin activament en el desenvolupament, la sostenibilitat i les activitats del pla.
 - 3.** Sovint, és necessari dur a terme accions prèvies amb les dones abans de definir els seus objectius professionals, ja que a conseqüència de la violència soferta, encara que no únicament, les dones poden haver de recuperar primer una sèrie d'habilitats i recobrar la confiança en elles mateixes, l'autoestima i la consciència de si mateixes, abans de poder establir objectius professionals específics. En altres ocasions també és possible que les dones mai hagin estat en un procés d'inclusió laboral i/o sigui la seva primera entrada en el mercat laboral formal, per la qual cosa la seva identitat professional ha de construir-se des de zero amb el suport adequat.
 - 4.** És important treballar amb un enfocament multidisciplinari i especialitzat, implicant professionals de diferents àmbits que treballaran conjuntament per a aconseguir l'objectiu marcat.

5. Aquest itinerari sol concretar-se en un document –el pla d'acció personal– en el qual es descriuen els objectius, les accions i el calendari. El pla es converteix en referència a l'efecte de seguiment i avaluació.
6. L'itinerari personal ha de considerar-se un procés obert, flexible i, sovint, circular que s'ajusta a les necessitats específiques de cada dona i poden canviar al llarg del procés d'assessorament.
7. La professional i la dona es reuniran periòdicament per a avaluar els progressos, , revisar els objectius i les accions, renovar els compromisos inicials i actualitzar el pla d'ocupabilitat.
8. El procés no segueix una trajectòria lineal; es desenvolupa al ritme triat per les dones i pot incloure pauses. Les dones poden saltar-se etapes o, en algun moment, retrocedir.

Orientació laboral

En la fase d'orientació laboral, l'orientador o orientadora i la dona traçaran un mapa de les oportunitats d'ocupació en el mercat laboral local, milloraran i reforçaran les competències i habilitats, i establiran rutines per a una cerca activa d'ocupació. L'objectiu d'aquesta fase és estimular la cerca activa d'ocupació de les dones, secundant-les al mateix temps en la superació de les seves dificultats.

En aquesta fase poden dur-se a terme diferents accions d'assessorament, dividides en assessorament previ a l'ocupació i assessorament bàsic per a l'ocupació, en funció dels objectius de la dona.

Assessorament prelaboral

Per a maximitzar les possibilitats d'èxit en l'ocupació, sovint és necessari treballar l'autoestima i l'apoderament, entès com el procés de presa de consciència de les pròpies capacitats i potencialitats per a aconseguir objectius i aconseguir un canvi.

En el cas de les dones supervivents de violència de gènere, les competències transversals són les que poden haver-se vist més afectades –especialment les relacionals i d'adaptació– i és convenient, en la mesura que sigui possible, proposar accions concretes per a reforçar i millorar aquest conjunt de competències. El suport previ a l'ocupació està destinat a les dones que no estan en el mercat laboral i que necessiten ajuda per a trobar la seva identitat professional i recuperar la capacitat de trobar una ocupació.

Alguns exemples de competències que les dones solen triar per a treballar són:

- Capacitats analítiques:
Estan relacionades amb la capacitat de (auto)anàlisi i gestió del coneixement: autoconeixement, autoestima, voluntat d'aprendre, autoavaluació d'habilitats i competències, anàlisis , anàlisis del mercat laboral.
- Habilitats d'adaptació com iniciativa, presa de decisions, autonomia, responsabilitat, resolució de problemes, resolució de conflictes, autoaprenentatge, gestió de tasques, etc.
- Habilitats relacionals, com treball en equip, habilitats interpersonals, comunicació.

Aquestes accions s'implementaran en paral·lel al suport psicosocial i terapèutic, en cas que la dona l'estigui rebent, amb l'objectiu d'oferir eines addicionals.

En aquesta fase es poden utilitzar diferents tècniques i enfocaments de coaching, com:

- Tècniques de dramatització o joc de rol. Poden practicar-se a través d'un "guió" elaborat per la dona individualment o en grup, o improvisant en escenaris de resolució de conflictes i analitzant posteriorment l'experiència amb el grup.
- Tècniques d'expressió corporal: l'objectiu és fomentar la confiança i el contacte entre la participant i la professional o amb el grup, permetre l'expressió de sentiments i emocions i alliberar tensions. Poden ser dinàmiques de grup, exercicis corporals o tècniques de relaxació i respiració, per exemple.

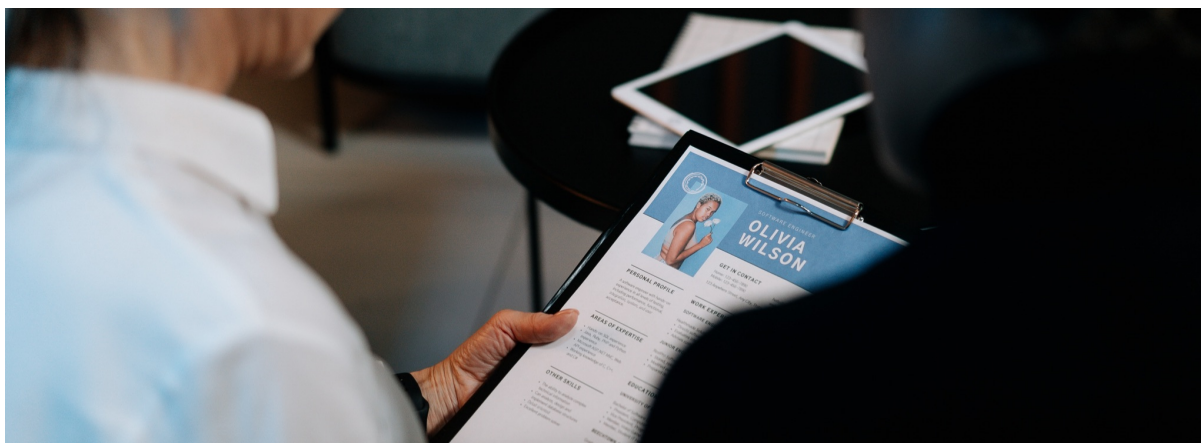
Assessorament per a la cerca activa d'ocupació

Aquest bloc d'accions comprèn les diferents activitats dirigides a dotar a les dones de les habilitats i competències necessàries per a acostar-se al mercat laboral. Es pot dividir i desenvolupar en el següent conjunt d'activitats:

1. Competències digitals bàsiques enfocades a la inclusió laboral.

L'objectiu d'aquestes accions és treballar l'alfabetització digital i l'ús de les noves tecnologies com a element essencial per a dur a terme un procés de cerca d'ocupació. Les competències digitals també es consideren una habilitat instrumental cada vegada més valorada en el desenvolupament d'un ampli ventall d'ocupacions. Un paquet introductori inclouria:

- Iniciació a la informàtica bàsica: ús de processadors de text, navegació per carpetes i arxius d'emmagatzematge, etc.
 - Iniciació a Internet, a l'ús del correu electrònic i a l'ús del telèfon mòbil com a eina de cerca d'ocupació.
 - Gestió d'ofertes d'ocupació a Internet: Inclou la cerca i anàlisi d'ofertes d'ocupació en Internet, el funcionament de portals d'ocupació i borses de treball, la cerca d'informació sobre ocupació i mercat laboral, i l'enviament de sol·licituds a través de portals d'ocupació i correu electrònic.
 - Recursos territorials: Els continguts poden incloure la inscripció en activitats formatives, els tràmits administratius relacionats amb l'ocupació, la inclusió, la sol·licitud d'ocupació o de programes de formació professional oferts pels serveis públics, etc.
- 2. Assessorament en la cerca activa d'ocupació.** Aquestes accions estan dirigides a dones amb un nivell bàsic de competències digitals, i el seu objectiu és millorar i reforçar les seves habilitats i establir rutines cap a una cerca activa d'ocupació. Això pot incloure:
- Redacció d'un curriculum vitae i una carta de presentació, entenent el seu ús i valor.
 - Candidata de cerca d'ocupació i com presentar-se com a canals. Cerca d'ocupació en línia, l'ús de les xarxes i el boca a boca, les empreses de treball temporal i els seus processos, etc.
 - Activitats de cerca activa d'ocupació. Poden realitzar-se en grup o individualment, i poden organitzar-se i impartir-se com a tallers de cerca activa d'ocupació en Internet, o sessions dirigides a la preparació d'una entrevista o procés de selecció.

Capítol 5

Consideracions ètiques i de seguretat

Els principis ètics orienten la protecció dels drets humans i el benestar de les persones que ens ocupen i han de ser respectats estrictament en tot moment. Aquests reforcen els esforços dels serveis per garantir la qualitat de l'atenció i garantir que es respectin i promoguin els drets humans de les dones i els seus fills i filles, amb especial consideració per als grups vulnerables.

La majoria de les organitzacions i entitats tenen un codi ètic que defineix el conjunt esperat de comportaments o accions que han de ser practicades i seguides pel seu personal. Aquests codis normalment cobreixen tots els tipus diferents de mala conducta, incloent l'explotació sexual i l'abús, que representen violacions greus del dret a la seguretat, la seguretat i la dignitat de les persones. Les polítiques de protecció i les pràctiques contra l'explotació sexual i l'abús tenen com a objectiu reduir el risc, prevenir i respondre a la mala conducta i l'abús per part del personal o altres entitats i individus implicats en la prestació d'assistència a les supervivents de violència de gènere i als seus fills i filles. Estan dissenyats per a garantir que les al·legacions sobre l'explotació sexual i l'abús siguin notificades i obtingin una resposta oportuna i apropiada, i que les víctimes siguin remeses al suport i a l'assistència necessària d'acord amb un enfocament sensible al trauma i centrat en les víctimes.

Els 6 principis⁴⁸ bàsics relacionats amb la protecció contra l'explotació sexual i l'abús són els següents:

1. L'explotació sexual i l'abús per part dels professionals constitueixen actes de mala conducta i, per tant, són motius per posar fi a la relació laboral.
2. L'activitat sexual amb nens o nenes (persones menors de 18 anys) està prohibida independentment de la majoria d'edat o de l'edat de consentiment local. La creença equivocada en relació amb l'edat d'un/a menor no és una defensa.
3. Està prohibit l'intercanvi de diners, ocupació, béns o serveis per al sexe, inclosos els favors sexuals o altres formes de comportament humiliant, degradant o explotador. Això inclou l'intercanvi d'assistència que es deu als beneficiaris.

⁴⁸ Adaptat dels Sis Principis Bàsics del IASC, <https://psea.interagencystandingcommittee.org/update/iasc-six-core-principles>

4. Es prohibeix qualsevol relació sexual entre les persones que proporcionen assistència i protecció humanitària i una persona que es beneficia d'aquesta assistència i protecció humanitària que implica un ús inadequat de rang o posició. Aquestes relacions minen la credibilitat i la integritat de la labor d'ajuda.
5. Quan un treballador o treballadora tingui dubtes o sospites que una altra persona estigui cometent actes d'abús o explotació sexual, ja sigui en la mateixa organització o fora d'ella, té l'obligació d'informar d'això a través dels mecanismes d'informació establerts per l'organització.
6. Tot el personal està obligat a crear i mantenir un entorn que eviti l'explotació i l'abús sexuals i promogui l'aplicació del seu codi de conducta.

Un marc ètic global ha d'incloure dotze principis ètics per a la protecció de les supervivents de la violència de gènere i els seus fills i filles:

1. "No fer mal"
2. Consentiment informat
3. Confidencialitat
4. Anonimat
5. Privacitat
6. No discriminació
7. Seguretat i protecció
8. Sensibilitat
9. Apoderament
10. Participació de les persones beneficiades
11. Participació de la societat civil. 11. Protecció de dades
12. Protecció de la infància i "interès superior del/la menor"⁴⁹.

⁴⁹ Aquesta llista de 12 principis ha estat adaptada dels "Principis ètics per a la reintegració de les víctimes del tràfic de persones", elaborats per la Fundación Rey Balduino, l'Institut Nexus i la GIZ, les Normes ètiques per a la recerca i la programació de la lluita contra el tràfic de persones elaborades en el marc del Projecte Interinstitucional de les Nacions Unides sobre el Tràfic de Persones, que engloben les Recomanacions ètiques i de seguretat de l'OMS per a entrevistar dones víctimes del tràfic de persones, el Procediment d'UNICEF sobre normes ètiques de recerca, avaluació, recopilació i anàlisi de dades (2021).

Capítol 6

Models i plantilles

Formulari d'auto-derivació

Data:

Qui deriva la persona/on ha conegut el servei de suport:

Detalls personals:

Nom:

Cognom:

Data de naixement:

Nacionalitat:

Estat civil:

Nombre de fills/es i edat:

Estat legal:

Data de l'entrevista:

Tipus d'allotjament actual:

Número de contacte:

Idioma:

Idioma de contacte:

Per raons de codificació interna, si us plau, indiqueu el nombre total de germanes/germans de la supervivent:

Detalls sobre l'últim incident:

Incident de caire de violència de gènere:

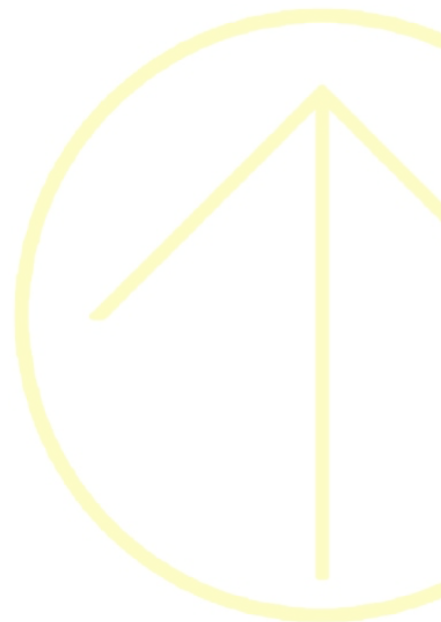
Sí

No

Tipus de violència:

Temps que ha passat des de l'últim incident:

Lloc de l'últim incident:

És l'autor de l'agressió al mateix país de residència?

Sí

No

La supervivent té raons per creure que l'agressor la persegueix?

Sí

No

Accions que ha s'han dut a terme? (denuncia a la comissaria de policia, canvi de la residència actual, atenció mèdica, etc.):

Sol·licitud (Descriu la petició de la supervivent):

Cooperació amb altres actors?

Sí

No

Si és així, indiqueu el tipus:

Serveis d'atenció a les necessitats bàsiques _____

Serveis d'atenció psicosocial _____

Serveis d'assistència jurídica _____

Serveis mèdics i sanitaris _____

Model per a l'elaboració del pla de seguretat

Codi de la supervivent:

Codi de la professional:

Data:

Data o dates de re-avaluació:

Pas 1 - Factors de risc: en el cas de violència íntima per part del company/marít

1. En cas que no tinguis un mòbil, pots utilitzar-ne un altre (d'una amistat, familiar...)?
2. Tens la possibilitat d'informar algú en qui confies i a qui li podries demanar ajuda en cas de necessitat? També es pot utilitzar una paraula com a codi secret.
3. Tens accés a Internet sense la supervisió de l'autor?
4. Pots demanar ajuda sense que l'agressor et vigili?

Pas 2 - Estratègies de seguretat (accions que puc fer per augmentar la meua seguretat):

Si l'agressor comprova el mòbil, recorda esborrar qualsevol rastre

Durant els temps en què està ocupat (dins o fora de la casa) o dorm, truca o envia un missatge per comunicar-te lliurement i demanar ajuda.

Si envies un missatge, recorda comunicar el moment en què podràs parlar amb seguretat per telèfon, per exemple, "truqueu-me entre les 3 i les 4 de la tarda".

Pas 3 - On pots anar per estar fora de perill?

1. A casa d'una familiar, conegut/da, amistat, veí o veïna?
2. Escribeu en un tros de paper, o al mòbil, el nom de les persones en qui confies o de les entitats a les quals pots demanar ajuda.

Pas 4 - Quan t'enfrontes a una crisi, saps a qui acudir per a demanar ajuda?

En cas contrari, podem facilitar-te qualsevol informació que necessitis d'una manera senzilla i comprensible

Pas 5 - Contingut del paquet de seguretat (documentació legals, articles valuosos, necessitats)

Model per a l'avaluació del risc

Codi de la supervivent:

Codi de la professional:

Data:

Data o dates de re-avaluació:

SI	NO	Sentiment de seguretat pel contacte telefònic amb serveis d'atenció i suport en cas d'estar convivint amb l'agressor
		Hi ha algun lloc on puguis parlar amb confidencialitat?
		El telèfon que utilitzes és teu?
		Tens accés a internet?
		a. Si us plau, especifica quines hores són adequades per a la comunicació: b. Si us plau, especifica com quina via de comunicació prefereixes: • Missatges • Trucades de veu • Missatgeria instantània • Altres _____

SI	NO	N/A¹	
			1. Saps on és ara mateix l'agressor? Si és així, especifica
			2. Tens raons per creure que l'agressor coneix la teva ubicació o que et podria rastrejar? Si és així, especifica...
			3. Ha augmentat la violència física en gravetat o freqüència en els últims dies/setmanes?
			4. L'has deixat després de viure junts durant els últims dies/setmanes?
			5. Té una pistola o una altra arma?
			6. Ha utilitzat alguna vegada una arma contra tu o t'ha amenaçat? Si és així, quin tipus d'arma era? ...

			7. Ha amenaçat amb danyar-te físicament?
			8. Amenaça de fer mal als teus fills/filles?
			9. Ha fet mai mal als teus fills/filles, d'alguna manera? Si és així, especifica...
			10. T'ha obligat a tenir relacions sexuals quan tu no ho volies fer?
			11. T'ha pegat algun cop quan estaves embarassada?
			12. T'ha intentat ofegar?
			13. Intenta controlar la majoria o totes les vostres opcions personals i activitats diàries? (Per exemple: et diu de qui pots ser amiga, quan pots veure la teva família, quants diners pots utilitzar, o quan pots agafar el cotxe?)
			14. Està violent i constantment gelós? (Per exemple, diu "Si no puc tenir-te, ningú pot"?)
			15. Et segueix o t'espia, deixa notes o missatges amenaçadors, destrueix la teva propietat et truca quan no vols que ho faci?
			16. Està a l'atur o desocupat?
			17. Consumeix drogues il·legals?
			18. Fa un consum problemàtic d'alcohol?
			19. Té un problema de salut mental diagnosticat?
			20. Creus que és capaç d'atemptar contra la teva vida?
			21. Tens pensaments o has intentat fer-te mal?
			22. Comptes amb persones (conegudes, amigues, veïnes, etc.) que et poden ajudar?
			TOTAL

1 "Sense resposta" o "No ho sé

2 Mesuri la resposta NO (en lloc de SI)

- Preocupació per la seguretat (en paraules del supervivent):
- Comentaris (de la persona responsable de gestionar el cas):

Model per a la derivació a una entitat externa

Oganització:	Professional:
Data de derivació:	
Nom de la persona beneficiària	
Data de naixement:	Estat civil:
Nº de cas:	
País d'origen:	Idioma:
Dades de contacte	
<u>Resum del cas:</u>	
<u>Motiu de la derivació:</u>	
<u>Comentaris o observacions:</u>	

Model de formulari d'admissió

Nom del professional que remet:

Organització

Càrrec

Persona de contacte

Data

Dades de la persona remesa:

Nom

Cognoms:

Data de naixement:

Nacionalitat:

Estat civil:

Nombre de fills/as i edat:

Situació legal:

Data de l'entrevista

Tipus d'allotjament actual:

Número de contacte:

Contacte per missatgeria instantània (número o nom d'usuari):

Llengua materna:

Idioma de contacte:

Si la dona té germans o germanes, en té: (número)

Breu historial social de la supervivent:

Detalls de l'últim incident:

Incident de VG: Si: No:

Tipus de violència:

Data o temps transcorregut des de l'últim incident:

Lloc de l'últim incident:

Està l'autor ara a [el país d'atenció del cas]?:

Si No

Té la supervivent motius per a creure que l'agressor la persegueix?

Si No

Accions que ja s'hagin emprès (denúncia o demanda davant la Comissaria de Policia, canvi de la residència actual, atenció mèdica, etc.):

Peticions (Descrigui la petició del supervivent):

Cooperació amb altres agents? Sí No

En cas afirmatiu, defineixi:

Serveis d'atenció de necessitats bàsiques _____

Serveis psicosocials _____

Serveis d'assistència jurídica _____

Serveis sanitaris/mèdics _____

Ha donat la persona beneficiària el seu consentiment perquè se'ns remeti?

Sí No

Signatura de la persona beneficiària o Consentiment verbal

Breu descripció dels serveis prestats per a l'organització de suport que accepta la derivació:

_____ està formada per professionals especialitzats en l'àmbit de _____ . La missió de l'organització és prestar els següents serveis _____ a (nom dels grups destinataris atesos) _____ en l'àmbit de _____ (àmbit geogràfic/competència) _____. L'equip aborda cada cas de manera única, informa, secunda i suggereix solucions a la persona beneficiària en funció de les seves necessitats individuals i dels serveis disponibles.

El servei d'Assistència Jurídica està format per (paper i funció del personal jurídic) _____ que opera en (àmbit geogràfic) _____. S'ocupen de totes les fases d'un cas jurídic, inclosa la representació davant els tribunals.

Tota la informació personal de la supervivent es manté confidencial durant tot el procés de gestió del cas, igual que el respecte a la seva voluntat, eleccions i experiències.

No es pot realitzar una derivació sense el consentiment per escrit de la supervivent.

Model de clàusula de consentiment i confidencialitat amb finalitats d'admissió⁵⁰

Dono el meu consentiment per a rebre els següents serveis [*enumeri els serveis*] que presta [*insereixi el nom de l'organització*]. Entenc que aquesta sol·licitud no garanteix que vagi a rebre tots els serveis que he indicat.

També dono el meu consentiment perquè el personal de [*insereixi el nom de l'organització*] recopili la informació personal sobre mi necessària per a la prestació d'aquests serveis.

Entenc que la informació personal que facilito és confidencial. La divulgació de qualsevol informació relacionada amb la meva participació en [*introdueixi el nom de l'organització*] només podrà realitzar-se amb el meu consentiment escrit i signat, subjecte a unes certes excepcions limitades. Aquestes són:

"Si el personal de l'agència té motius per a creure que un nen o una nena necessita protecció en virtut de [*nom de la legislació/normativa pertinent*], està obligat (igual que el públic en general) a informar a [*nom de l'organització pertinent, com la policia, els serveis socials, etc.*];

" Si el personal de l'organització té motius per a creure que és probable que em causi danys físics greus a mi mateix o a una altra persona, està obligat a informar les autoritats competents (metge de família, etc.);

" Si el personal de l'organització està obligat per ordre judicial a revelar registres específics o a comparèixer davant un tribunal i prestar declaració.

Data _____

Aquest acord estarà en vigor des de [*inserir data d'inici*] fins a [*inserir data de finalització*].

⁵⁰ Adaptat de *Excerpt from Ruebsaat. 1998. [Records Management Guidelines: Protecting Privacy for Survivors of Violence](#). BC Association of Specialized Victim Assistance and Counselling Programs. Vancouver.*

Nom de la persona

Signatura de la persona

Signatura del personal de l'organització

Entenc que els meus registres es conservaran durant [*inserir aquí el període de conservació de l'organització*] i que es destruiran una vegada transcorregut aquest temps.

Pot obtenir informació sobre la política de privacitat de [*introdueixi el nom de l'organització*] posant-se en contacte amb [*introdueixi el càrrec del responsable de privacitat*] en: [*introdueixi el número de telèfon*].

Consentiment informat per a divulgar informació a tercers

ID de l'incident

Codi de la persona beneficiària

Model de consentiment informat per a la divulgació d'informació a tercers⁵¹

CONFIDENCIAL

Aquest formulari ha de llegir-se a la persona dona o tutor/a en la seva llengua materna. S'ha d'explicar clarament a la persona dona que pot triar una o cap de les opcions enumerades.

Jo, _____, dono el meu permís perquè _____ comparteixi informació sobre l'incident que els he comunicat tal com s'explica a continuació:

Entenc que en donar la meva autorització a continuació, estic donant permís a _____ per a compartir la informació específica del cas del meu informe d'incident amb el/els proveïdor/és de serveis que he indicat, perquè pugui rebre ajuda amb les necessitats de seguretat, salut, psicosocials i/o legals.

Entenc que la informació compartida serà tractada amb confidencialitat i respecte, i compartida només quan sigui necessari per a proporcionar l'ajuda que sol·licito.

Entenc que divulgar aquesta informació significa que una persona de l'organització o servei marcat a baix pot venir a parlar amb mi. En qualsevol moment, tinc dret a canviar d'opinió sobre la divulgació d'informació a l'organització/centre de coordinació designat que s'indica a continuació.

Desitjo que es comuniqui la informació a les següents persones

(Marqui tot el que correspongui i especifiqui el nom, el centre i l'entitat/organització segons sigui procedent)

Sí No

Serveis de seguretat (especificar):

⁵¹ Font: <https://www.gbvims.com/> Sistema de gestió de la informació sobre violència de gènere (GBVIMS)

Serveis psicosocials (especificar):

Serveis sanitaris/mèdics (especificar):

Llar Segura / Refugi (especificar):

Serveis d'Assistència Jurídica (especificar):

Serveis d'atenció de necessitats bàsiques (especificar):

UNHCR (especificar a qui):

Uns altres (especificar tipus de servei, nom i organisme):

1. Autorització que ha de marcar la persona beneficiària:

Sí

No

(O segons la capacitat i l'interès superior de la dona)

He estat informat/da i comprenc que una certa informació no identificable també pot ser compartida per a la presentació d'informes. Qualsevol informació compartida no serà específica a mi o a l'incident. No hi haurà forma que algú m'identifiqui basant-se en la informació que es comparteixi. Entenc que la informació compartida serà tractada amb confidencialitat i respecte.

Signatura/Empremta digital del beneficiari:

(O segons la capacitat i l'interès superior de la dona)

Codi del treballador/a social: -----

Data: -----

El contingut d'aquest informe només representa les opinions de l'autor i ho és la seva única responsabilitat. La Comissió Europea no assumeix cap d'ells responsabilitat per l'ús que es pugui fer de la informació continguda en el mateix.

Project funded by the European Union 101049286

101049286 - LILA - CERV-2021-DAPHNE

<https://lilaproject.eu/>

Funded by the
European Union

Supporting GBV
survivors

